

Riksdagens protokoll

2001/02:34

Måndagen den 26 november

Kl. 10.00 – 12.56

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 19 och 20 november.

2 § Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 29 november kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, försvarsminister Björn von Sydow, socialminister Lars Engqvist, finansminister Bosse Ringholm och justitieminister Thomas Bodström.

3 § Meddelande om aktuell debatt

Andre vice talmannen meddelade att *fredagen den 30 november omkring kl. 9.00*, efter voteringen, skulle en aktuell debatt om EU-harmonisering av lagstiftning på de process-, straff- och polisrättsliga områdena äga rum.

4 § Svar på interpellation 2001/02:66 om kvinnan i ett globalt perspektiv

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Margareta Viklund har ställt ett antal frågor om vilka åtgärder jag avser vidta för att främja kvinnans ställning i ett globalt perspektiv.

Låt mig inledningsvis framhålla att detta är ett för mig och regeringen högt prioriterat område. Jag delar i allt väsentligt Margareta Viklunds beskrivning av problemen när det gäller kvinnans ställning i det globala perspektivet.

Låt mig besvara de åtta frågorna i turordning.

När det gäller att agera för att frågan om hedersmord ska ingå i EU:s förhandlingar med Turkiet om medlemskap i EU har vi inga indikationer på att hedersmord förekommer i Turkiet. Mord inklusive hedersmord är kriminaliserat i Turkiet.

Fråga nummer två gäller huruvida jag avser att verka för att det dokument som FN antagit om *trafficking* snarast implementeras i medlemsländernas lagstiftning.

Den svenska regeringen har liksom övriga EU-länder undertecknat FN:s konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet och dess tilläggsprotokoll som gäller förebyggande, bekämpande och bestraffande av människohandel, särskilt avseende kvinnor och barn. Frågorna om ratifikation av konventionen och detta tilläggsprotokoll bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Att sträva efter att andra länder tillträder konventionen och tilläggsprotokollet ingår givetvis som en del av vårt internationella engagemang i frågan.

Margareta Viklund frågar vidare om jag avser att verka för att *trafficking* blir ett prioriterat brott att bekämpa.

Bekämpandet av människohandel är redan en prioriterad fråga för regeringen och vi driver den också i en rad internationella forum, såsom OSSE, Nordiska ministerrådet och EU. Kampen mot människohandel pågår också inom ramen för ASEM, dvs. EU och tio länder i Asien, som vid utrikesministermötet i Beijing i maj på svenskt initiativ antog en handlingsplan för att bekämpa människohandel. Jag kan också nämna att regeringen har avsatt medel för att intensifiera samarbetet mellan EU och Afrika om åtgärder mot människohandel. UD kommer dessutom att utarbeta en strategi för bekämpning av människohandel inom ramen för utvecklingssamarbetet.

I sin fjärde fråga undrar Margareta Viklund om jag i EU och i andra internationella sammanhang avser att verka för att prostitution förbjuds.

Tyvär har vi i dag ingen internationell samsyn på hur prostitution ska betraktas och åtgärdas. Ett synsätt som innebär att prostitution ses som ett godtagbart yrke, att likställa den med andra former av arbete, är enligt min mening cyniskt och uppgivet. Detta bygger på en människosyn som regeringen inte delar. Vi måste därför verka för att vår syn på prostitution vinner gehör. Här har den svenska regeringen, svenska EU-parlamentariker, andra politiker och inte minst frivilligorganisationer en mycket viktig roll att spela.

Margareta Viklund frågar också om jag avser att ta upp frågan om kvinnlig könsstympning i internationella sammanhang.

Sverige har inte bara stött utan i flera fall också tagit initiativ till att FN-organisationerna UNICEF, WHO och UNFPA aktivt ska verka för att kvinnlig könsstympning upphör. Sverige har också som ett led i arbetet mot våld mot kvinnor vid upprepade tillfällen tagit upp frågan i FN.

Nästa fråga gäller huruvida jag avser att verka för att frågan om kvinnlig könsstympning erkänns som ett brott mot mänskliga rättigheter.

Att bekämpa kvinnlig könsstympning är självklart en fråga om mänskliga rättigheter. Enligt FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor måste sådana seder och bruk avskaffas, som grundar sig på föreställningen om det ena könets underlägsenhet. Enligt FN:s konvention om barnets rättigheter måste traditionella sedvänjor avskaffas som är skadliga för hälsan. Sociala, kulturella och religiösa faktorer kan aldrig användas som ursäkt för att begå brott mot de mänskliga rättigheterna.

Den sjunde frågan gäller om jag avser att verka för att frågan om prenatal könsdiskriminering förs upp på dagordningen för FN:s generalförsamling.

Det mest effektiva sättet att bekämpa prenatal könsdiskriminering, dvs. selektiva aborter, är att i ett brett perspektiv arbeta för att motverka föreställningen om att flickor och kvinnor är underordnade män. Satsningar på att ge kvinnor samma rättigheter som män på alla områden är därför avgörande för att vi ska kunna komma till rätta med alla de problem som Margareta Viklund med rätta tar upp.

I sin åttonde och sista fråga undrar Margareta Viklund om jag avser att verka för att Sverige i det multi- och bilaterala samarbetet samt i andra internationella sammanhang särskilt uppmärksamma flickornas situation i Indien och Kina.

Där är det så att Sverige sedan länge aktivt verkar – i såväl det bilaterala som det multilaterala utvecklingssamarbetet – för att synliggöra kvinnors och mäns olika villkor. Riktade insatser görs också i bl.a. Kina och Indien för jämställdhet och för att förstärka kvinnors och flickors situation.

Anf. 2 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret, som jag tycker är värdefullt och intressant. Men riktigt nöjd med svaren på alla mina frågor är jag kanske inte.

Att den fråga som vi nu debatterar är mycket aktuell visar notis i förra veckan i en av våra större morgontidningar. Notisen handlar om att en 15-årig jordansk pojke har dömts till fyra års fängelse för hedersmord på sin syster. Händelsen ägde rum i staden Irbid i Jordanien. Två andra bröder åtalades också för ha uppviglat honom men frikändes i brist på bevis. Bröderna misstänkte att systemen, som var ogift, hade haft sexuell relation sedan hon varit försvunnen från hemmet i flera dagar. En läkarundersökning visade senare att hon alltså var oskuld. Enligt tidningen Jordan Times har det i år förekommit 18 hedersmord.

Fru talman! Jag berättar inte detta för att jag på något sätt vill dra ned eller speciellt utmärka Jordanien. Hedersmord är ingen speciell företeelse för just det landet utan tyvärr ganska vanligt i många länder. Jag berättar om det för att visa hur aktuellt det ämne är som vi diskuterar i dag, nämligen kvinnors och flickors utsatthet.

Jag vill också berätta det av två andra skäl. Det ena är att det är oerhört angeläget att belysa kvinnans situation inte bara i vårt land utan också se hennes situation utanför vårt eget lands gränser. Världen flyttar ju in i våra vardagsrum genom bl.a. TV. Då kan vi bl.a. se att vi egentligen inte är så olika varandra var vi än bor och lever på jordklotet. Jag vill påstå att det som angår kvinnan i Afrika, Asien, Europa eller någon annanstans angår oss alla.

Den andra orsaken är att jag har en stor undran, nämligen: Vilken bild ska flickor och pojkar i vårt land få av sig själva som just flickor och pojkar när de ser och hör hur förtryckt flickan och kvinnan är i många länder? Självklart måste flickan se sig som en mindre värd människa, när man kan behandla flickor och kvinnor så människovidrigt som jag anser att man gör i många länder i dag. Jag kan inte förstå annat än att det sätter spår på flickan i Sverige, på hennes självkänsla, självrespekt och

Svar på
interpellationer

egenvärde, att se andra flickor i världen blir behandlade och betraktade som en andra klassens människa. Risker finns väl också att pojkars inställning till och syn på flickor blir skev och ambivalent.

Med detta vill jag ha sagt att det som sker flickor och kvinnor på andra platser på vår jord egentligen angår oss alla också i vårt land. Därför är det så viktigt att vi handlar och visar att vi tar avstånd från handlingar som vi inte accepterar. Världen är inte större än att vi snabbt kan komma i kontakt med världens alla hörn.

För att säga något om alla mina frågor i interpellationen och svaren på dem verkar det som om vi, dvs. Sverige, regeringen och andra, i dag gör en hel del för att förbättra kvinnans situation, och det visste jag ju.

Men ändå ser det ut som det gör. Det verkar vara ett hopplöst arbete. Självfallet handlar det främst om människosyn och människovärde, men det kan också vara en fråga om makt. Vad anser ministern att vi kan peka på som ett gott resultat av arbetet med att höja kvinnans status i världen? Finns det någon utredning på Regeringskansliet om att finna vägar för att förbättra kvinnans situation i världen? Om inte, är ministern i så fall beredd att tillsätta en sådan, gärna parlamentariskt sammansatt, utredning?

Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Till att börja med vet jag att Margareta Viklund och jag är helt överens i grundfrågan. Självfallet angår flickors och kvinnors situation världen över även oss, precis som även pojkars och mäns situation angår oss. Det är det som gäller universella mänskliga rättigheter. Margareta Viklund tar i sin interpellation upp några av de värsta exemplen på förtryck som man över huvud taget kan tänka sig, hedersmorden, kvinnlig könsstympning m.m.

Jag kanske dock inte riktigt delar Margareta Viklunds pessimism. Även om det fortfarande ser väldigt allvarligt ut och det finns många exempel på övergrepp världen över tror jag att det är ett uttryck för att alla övergrepp som sker kommer till vår kännedom. Ser man kvinnors situation i världen finns det exempel på att kvinnornas situation försämrades – t.ex. i Afghanistan – men det finns nog ännu fler exempel på att kvinnors situation har förbättrats.

Det gäller inte enbart där vi kan se att kvinnor har fått större makt och inflytande – t.ex. i Västeuropa under senare år – utan vi kan också se att kvinnorna håller på att få en starkare ställning runtom i världen. Därmed avslöjas och offentliggörs också de övergrepp som begås mot kvinnor.

Det första viktiga steget för att vi ska kunna bekämpa avarterna är just att de kommer till offentlig kännedom. Hedersmorden, könsstympningarna – allt detta är ju inte nytt. Däremot är det ganska nytt att man redovisar, offentliggör och dömer i dessa frågor, vilket man inte har gjort tidigare. Det har varit någonting som har förtigits och fördolt och därmed har det varit ännu svårare att göra någonting åt det.

Anf. 4 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Det är bra att man inte är pessimistisk utan att man är optimistisk. Men på något sätt tycker jag att den utveckling som utrikesministern talar om har två sidor.

Vi kan se den positiva utvecklingen, men vi kan också se den negativa utvecklingen. Jag tänker då på *trafficking* och på prostitutionens legalisering. Det är en negativ utveckling som pekar på en oerhört negativ kvinnosyn.

Jag fick inte svar på min fråga om det var någon utredning på gång på Regeringskansliet där man ser över kvinnans situation i världen, och om det inte gjorde det, om utrikesministern i så fall var beredd att tillsätta en sådan utredning.

Demokrati och mänskliga rättigheter är frågor som man ständigt och jämt måste vaka över. Det är ingenting som är statiskt, utan det är någonting som man måste jobba med varje dag. Därför anser jag att kvinnans situation i världen är en fråga som man måste ha ögonen på hela tiden. Man måste ha en handlingsberedskap som man kan jobba utifrån i olika sammanhang.

Av utrikesministerns svar på interpellationen förstår jag att frågan om de europeiska ländernas syn på prostitution är ganska svår att hantera. Här vill utrikesministern ha hjälp, såvitt jag kan förstå, av både politiker och frivilligorganisationer. Då undrar jag igen om utrikesministern till att börja med har funderat på att tillsätta en arbetsgrupp som ska diskutera och förslå en strategi för hantering av den frågan. Att legalisera prostitution i hela Europa anser jag vara ett stort bakslag för kvinnans rätt till ett värdigt liv på sina egna villkor.

För att ytterligare gå in på de olika svaren på mina frågor till ministern vill jag ta upp Turkiet. Ministern säger att hedersmord är kriminaliserat i Turkiet och att det inte finns några indikationer på att det förekommer några sådana mord. Jag har tyvärr inga skriftliga indikationer på att det förekommer hedersmord i Turkiet med mig i dag – jag hade hoppats det, men det har inte gått. Däremot har jag muntliga indikationer på att det förekommer. Vi måste också ta med i sammanhanget att Turkiet har en något annorlunda syn på det juridiska området än vad som är vanligt i Europas länder. Men jag återkommer till den frågan.

Det är hoppfullt att regeringen verkar vara hårt engagerad i frågan om *trafficking* och verkar ha klara linjer för hur man ska gå till väga. Det är positivt.

När det gäller den kvinnliga könsstympningen undrar jag hur de olika svenska initiativen i olika sammanhang för att få ett slut på den verksamheten har följts upp. Det räcker inte med att man tar upp frågan. Man måste också jobba vidare på den.

I svaret på frågan om att erkänna kvinnlig könsstympning som ett brott mot mänskliga rättigheter berättas om en gammal föreställningsvärld, men det är inte direkt något svar på hur Sverige ska arbeta med frågan för att få det klassat som ett brott mot mänskliga rättigheter.

Jag tycker inte heller att svaret på frågan om prenatal könsdiskriminering är ett tydligt svar på min fråga.

Sedan undrar jag om man ser något påtagligt resultat av de insatser som Sverige har gjort genom det multilaterala, men framför allt genom bilaterala, samarbetet i Kina och Indien.

Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag börjar med diskussionen om en utredning. Det åskådliggör problemet med att försöka att svara på alla frågor i ett sammanhang.

Jag tror att det på många sätt vore intressant att göra en utredning om kvinnornas situation i olika delar av världen. Men det gäller så många olika problem. Visserligen skulle det ge en bred bild, men om man ska angripa kvinnors problem ska man ta upp dem specifikt, vart och ett för sig, eftersom det kan handla om väldigt olika problem. Ska man då åtgärda dem är nog inte en utredning kring helheten det mest operativa sättet. Vi har dessutom en ganska bra bild av problemen. Det handlar nog mest om att hitta framkomliga vägar. Låt mig nämna några.

Hedersmorden är ett av de områden där Sverige under senare år har agerat starkt gentemot de enskilda länderna och också gentemot enskilda organisationer i respektive länder som vi tror kan påverka detta med hedersmord. Vi vill att dessa organisationer tar klar och tydlig ställning och att de agerar internt i sina länder för att få bort en så barbarisk företeelse som hedersmorden.

Vi kommer senare i dag att ha en debatt om Turkiet. Hedersmord är en av de få saker där vi inte har fått några indikationer på att Turkiet ska kritiseras. Turkiet har en helt sekulär lagstiftning. Vi kan anklaga Turkiet för många brott mot mänskliga rättigheter. Vi har inte fått några bevis för att det förekommer hedersmord. Om det gör det ska vi självfallet ta upp det också med de berörda i Turkiet.

När det gäller prostitutionen kan jag fullständigt instämma i riskerna med en legalisering. Här handlar det framför allt för oss att försöka att påverka andra länder så långt det går. Sedan lyckas vi kanske inte ända fram, det har vi ju sett exempel på. Det finns en helt annan syn hos oss än i andra länder på prostitutionen. Men vi kan bara agera genom att försöka att påverka andra länder.

Däremot har vi lyckats med detta med *trafficking*. När vi började att ta upp frågan om *trafficking* för ett par år sedan möttes vi av en total okunskap även i många av EU-länderna. Från att ha mötts av ett totalt ointresse och okunskap kan vi i dag se att det är en av de prioriterade frågor som inte bara Sverige utan också EU lyfter fram i olika sammanhang. Man har upprättat handlingsplaner och konkreta aktionsplaner. Det är också en viktig del i biståndet där vi kan peka på vad som måste genomföras när det gäller *trafficking*. Ett exempel är att det inte bara är en gemensam prioriterad fråga i vårt närområde, utan vi har det också som en gemensam prioriterad fråga i vårt samarbete med Asien och i det EU-asiatiska samarbetet.

Vi har också med flickornas och kvinnornas situation som en väldigt viktig del i vårt samarbete med Kina och Indien. Om vi ska gå igenom de enskilda biståndsprojekten är det snarare biståndsministern som ska göra det. Jag har varit med i politiska sammanhang och tagit upp kvinnornas och flickornas situation, inte minst i samband med ordförandeskapet. Men sedan är det något som genomsyrar även våra samarbetsprojekt med de berörda länderna.

Anf. 6 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Olika problem måste lösas på olika sätt. Ungefär så sade utrikesministern. Men handlar det ändå inte om kvinnans utsatthet generellt sett? Genom att titta på delproblemen får man en helhetsbild som man ska kunna arbeta utifrån på ett framåtriktat sätt för att höja kvinnans status i världen.

När jag skrev den här interpellationen och när jag jobbade med de här frågorna blev jag väldigt deprimerad av den bild som jag själv skissade upp, därför att jag upplever att kvinnans situation är fruktansvärd i många hänseenden.

Som jag sade inledningsvis är världen ganska liten. Och de bilder som våra barn och ungdomar ser i TV och på annat sätt, där kvinnors och andra människors situationer lyfts fram, sätter naturligtvis sin prägel på dem. Det präglar också uppfattningen om deras medmänniskor och också deras egen självbild. Därför tycker jag att det är oerhört angeläget att man tar tag i de här frågorna på ett mycket djupt sätt. Det säger utrikesministern att man gör i och med att den här frågan är prioriterad. Men då undrar jag hur högt den här frågan står på prioriteringslistan, som jag tror är ganska lång. Det är väldigt många frågor som är prioriterade i dag när det gäller utrikespolitiken, så det säger egentligen inte så väldigt mycket.

När det sedan gäller detta med *trafficking* är det jättebra att det finns planer och att man har kommit fram på den vägen på ett bra sätt. Men man ser väldigt lite också av det resultatet. Vad har hänt? Vi vet att ungefär en halv miljon kvinnor är utsatta för *trafficking* i dag i Europa. Vad händer med alla dem? Vi känner också till sambandet mellan den internationella brottsligheten och *trafficking*, som är en del i ett större problem.

Visst finns det anledning, tycker jag, att se över kvinnans situation med ett totalt grepp.

Anf. 7 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Hur prioriterade är de här frågorna? Jag skulle vilja säga att när vi tar upp prioriteringar brukar det handla om tre fyra frågor. De frågor som Margareta Viklund tar upp brukar alltid komma med där.

Det är också tydligt att när vi i de internationella organisationerna OSSE och EU lyfter fram frågor på internationella möten kommer *trafficking*-frågor m.m. alltid upp.

Det är sant att vi inte har kommit så långt när det gäller att få bort *trafficking*, men det första kravet är ändå att vi lyfter fram problemen och att vi börjar att åtgärda dem. Nu har vi tagit fram aktionsplaner. Vi håller på att genomföra dem både juridiskt och socialt för att komma åt orsakerna men också för att hjälpa offren, kvinnorna.

Samtidigt skulle jag vilja säga att jag tror att i hela den här debatten är det viktigt att vi inte enbart ser kvinnorna som offer, utan att vi också ser kvinnorna som viktiga aktörer. Det är glädjande med diskussionen som har utvecklats inom FN:s säkerhetsråd t.ex. Där antar man nu resolutioner där kvinnor ingår. Man ser inte kvinnorna bara som hotade offer, utan man lyfter alltmer fram kvinnorna som viktiga aktörer och några som ska vara med och lösa problemen. Det ger ju kvinnorna en helt makt att också komma till roten med de problem som vi har diskuterat i den här interpellationsdebatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 2001/02:79 om fängslade i Moldavien

Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig om regeringen avser att i FN, EU och andra internationella sammanhang ta upp situationen för de tre alltjämt fängslade medlemmarna av den s.k. Ilascugruppen, Andrei Ivantoc, Alexandru Lesco och Tudor Petrov-Popa. Vidare har Margareta Viklund frågat mig om regeringen avser att verka för att de tre fängslade får en fri och rättvis rättegång samt om jag anser att de tre ska släppas fria.

Fallet med den s.k. Ilascugruppen går tillbaka till början av 1990-talet, då moldaver på båda sidor av floden Dnestr genomförde aktioner mot de separatistiska försöken att bilda en oberoende stat, Transnistrien. Ilascu och de övriga i gruppen dömdes i vad som måste betecknas som skenrättegångar i Transnistrien för att ha bekämpat den självutropade staten.

Domarna mot Ilascu och de övriga är naturligtvis inte legitima. Transnistrien erkänns inte internationellt som en självständig stat. Den transnistriske utbrytarledaren Smirnov har förklarat att en lösning av fallet endast kan uppnås när väl frågan om Transnistriens status har lösts. Denna koppling måste självfallet avvisas.

Efter påtryckningar och vädjanden från en OSSE-delegation som besökte Transnistrien i våras, släpptes Ilie Ilascu i början av maj. Efter detta glädjande besked vädjade OSSE:s ordförande, den rumänske utrikesministern Geoana, till myndigheterna i Transnistrien att även frisläppa de övriga tre, men så har tyvärr ännu inte skett.

Jag kan försäkra Margareta Viklund om att Sverige, genom agerande i OSSE och genom stöd till OSSE:s ansträngningar och organisationens fältmission, som har följt fallet sedan 1993, även framgent kommer att följa utvecklingen i detta ärende. Som jag sade menar vi att domarna mot de tre inte kan betraktas som legitima och att de därför snarast bör friges.

Under rådande förhållanden torde det inte vara möjligt att i Transnistrien kunna arrangera en fri och rättvis rättegång som uppfyller kraven på opartiskhet och rättssäkerhet. Det har därför tidigare diskuterats om man skulle kunna lagföra medlemmarna i Ilascugruppen i tredje land. För att detta ska vara möjligt krävs först att det görs klart vilka brott de anklagas för, sedan huruvida dessa brott kan betraktas som brott även i det tredje landet samt, slutligen, om en utlämning är möjlig. Ett sådant förfä-

rande skulle dessutom förutsätta godkännande från myndigheterna i Transnistrien, något som torde vara uteslutet.

Jag ser därför som enda godtagbara lösning på fallet att de tre, snarast och villkorslöst, friges.

Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret på interpellationen om fängslade i Moldavien. Vi har ju tidigare, för bara några minuter sedan, diskuterat frågor om mänskliga rättigheter för kvinnor generellt i världen. Men nu gäller det tre män som sedan början av 90-talet suttit i fängelse utan dom eller rannsakan i Moldaviens proryska region Transnistrien.

För drygt ett år sedan, den 27 oktober förra året, diskuterade jag för första gången med utrikesministern om den s.k. Ilascugruppen och deras fängslande utan dom eller rannsakan. Sedan har det hänt, som utrikesministern påpekar, att Ilie Ilascu har blivit fri, och det är mycket att glädjas åt. Det var den 5 maj i år som han efter många års påtryckningar släpptes ut ur fängelset i Transnistrien.

Vi är ganska många som har arbetat för att Ilie Ilascu skulle bli fri. Ett led i arbetet var att ta upp hans och hela Ilascugruppens situation här i riksdagen. Jag har också arbetat med frågan i OSSE.

Men glädjen över Ilascus frisläppande är inte hundra procentig, eftersom de övriga tre i gruppen som fängslades samtidigt som Ilascu inte är fria. De andra medlemmarna är Andrei Ivantoc, Alexandru Lesco och Tudor Petrov-Popa, med ursäkt för uttalet. De sitter fortfarande kvar i fängelse utan att ha fått en fri och rättvis rättegång. Tudor Petrov-Popa har dessutom skilts från de övriga i gruppen och flyttats till ett fängelse med hårdare regim. Det finns därför stor anledning att speciellt oroa sig för hans hälsa.

Mycket talar för att Ilascugruppen i början av 90-talet utsattes för en kupp för att oskadliggöras. Men uppfattningarna om gruppen går isär, och då ingen i Ilascugruppen har givits möjlighet till en fri och rättvis rättegång måste, liksom Ilie Ilascu, de övriga i gruppen släppas fria. Jag är glad att utrikesministern också har den uppfattningen.

Med tanke på de mänskliga rättigheterna är det en självklarhet att ingen ska behöva vara fängslad utan att veta varför eller vad orsaken till straffet är. Alla ska ha rätt och möjlighet till en rättvis rättegång och inte av någon enda anledning berövas den rätten.

Det är en stor framgång för arbetet med mänskliga rättigheter att Ilie Ilascu är frigiven. Men eftersom hela gruppen ännu inte är fri, måste Ilascugruppens situation fortfarande uppmärksammas.

Utrikesministern säger att regeringen genom OSSE noga följer utvecklingen när det gäller Ilascugruppens ännu inte frigivna medlemmar. Men utrikesministern säger inget om att också ta upp frågan i EU och FN, som jag också frågade om. Jag anser att det är mycket angeläget att regeringen i arbetet för mänskliga rättigheter i såväl FN, EU som i andra sammanhang, exempelvis vid kontakter med representanter från Östeuropa, belyser hela Ilascugruppens situation och de brott mot mänskliga rättigheter som begåtts och fortfarande begås mot gruppens medlemmar.

Ser utrikesministern någon möjlighet att ta upp den här frågan i dessa sammanhang? Utrikesministern träffar ju representanter från hela världen lite nu och då. Det måste då också finnas möjligheter att där det är lämp-

Prot. 2001/02:34
26 november

Svar på
interpellationer

ligt ta upp situationen för de tre ännu ej frigivna medlemmarna i Ilascugruppen.

Anf. 10 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Det är värdefullt, tycker jag, att vi har de här interpellationsdebatterna i riksdagen, för det är också ett sätt att markera att vi inte glömmet bort de här personerna och att vi hela tiden återkommer och också offentligt uppmärksammar deras öde och kräver deras frigivande. Där är vi helt överens. Vi hoppas att vi så snart som möjligt ska se att övriga i gruppen frigges.

Skälet till att vi inte har valt att ta upp frågan i andra organ är att vi tror att det är OSSE som bäst kan hantera de här frågorna. Vi menar att det är OSSE som har de största och bästa förutsättningarna att agera i de enskilda fallen. Här ser vi OSSE som den naturliga organisationen. Hade vi trott att vi skulle nå bättre resultat genom att driva frågorna någon annanstans, hade vi säkert gjort det. Alla länder vet ju om att det här följs väldigt noga genom OSSE. Vi får fortsätta att agera så starkt via OSSE som vi någonsin kan.

Anf. 11 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag minns att utrikesministern sade ungefär likadant förra gången jag tog upp den här frågan, att det var bra att jag tog upp den i riksdagen till allmän debatt och visade att vi ville trycka på i det här sammanhanget, inte bara olika organisationer utan hela riksdagen.

Jag kan inte riktigt förstå att man inte skulle kunna ta upp den här frågan också i FN och EU, därför att ju fler som arbetar med en fråga desto större belysning kan den få och desto större påtryckningar kan man göra. Det där förstår jag inte, men jag kanske inte riktigt förstår spelets gång.

Jag tycker också att det vid utrikesministerns samtal med företrädare för den ryska regeringen borde finnas både möjligheter och anledning att ta upp de tre, utan en rättvis och fri rättegång, hårt prövade männens situation.

Jag kan inte låta bli att tala om att jag faktiskt har skrivit ett brev till president Putin och bett honom att verka för att Andrei Ivantoc och hans kamrater skulle släppas fria. Jag har dessutom givit en kopia av brevet till ordföranden för OSSE:s parlament, mr Severin, som uppmanade mig att också personligen ge en kopia till ledaren för den ryska OSSE-gruppen, och det har jag gjort. Jag har också talat om för honom varför vi i Sverige är engagerade i Ilascugruppens situation.

OSSE:s ordförande Severin uttryckte glädje över att vi var engagerade i Ilascugruppens situation. Han har, vad jag kan förstå, gjort stora insatser för att Ilie Ilascu skulle bli fri. Vad jag också kan förstå har han arbetat hårt för att få de övriga fria, så hårt att han nästan känner sig tjugig och gärna önskar att också andra ska trycka på.

Det behövs kraftfulla påtryckningar från många håll för att få de här tre männen, som ännu inte är fria och som tillhör Ilascugruppen, helt fria. Jag är helt övertygad om att det måste gå, men då fordras ett engagemang och kanske också aktivitet på en något högre nivå än en riksdagsledamots.

Det är bl.a. av den anledningen som jag har bett om den här interpellationsdebatten. Vi ska kämpa ännu hårdare för att få dem fria och för att också kunna säga att det lönar sig att arbeta för de mänskliga rättigheterna.

Anf. 12 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tycker inte att någon ska behöva känna sig tjugig när han eller hon driver den här typen av viktiga frågor och kämpar för att enskilda personer ska få sin rätt.

OSSE är den organisation som oftast arbetar just med de enskilda namnen och för de enskilda personerna, medan de andra organen snarare brukar ta upp mer principiella diskussioner. OSSE:s specialitet är just att arbeta för de enskilda personerna. Vi tror därför fortfarande att OSSE är den organisation som bäst kan arbeta med de här fallen. Men jag ska gärna se vad vi i övrigt kan göra både inom andra organisationer och med andra enskilda länder.

Anf. 13 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Det låter lovande. Jag är väldigt glad att den här debatten fick äga rum här i dag. Jag väntar på att få se resultat. Det ska bli spännande att se.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2001/02:80 om internationella konferenser

Anf. 14 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Margareta Viklund ställer frågan om jag avser att ta initiativ till ett toppmöte och en internationell konferens för att ta fram och anta ett internationellt handlingsprogram för bekämpande av gränsöverskridande organiserad brottslighet som härrör från Balkan.

Interpellationen tar upp ett svårt och angeläget problem. Som Margareta Viklund påpekar utgör den organiserade brottsligheten och korruptionen hinder för långsiktig stabilitet och ekonomisk utveckling i sydöstra Europa. Delar av den brottsliga verksamheten är också så kränkande mot det grundläggande människovärdet – framför allt handeln med människor – att den måste bekämpas oavsett om den har några sekundära effekter eller inte.

Om detta råder i dag en bred internationell enighet, och Sverige agerar tillsammans med andra aktörer i en rad forum för att finna effektiva sätt att bekämpa den organiserade brottsligheten på Balkan och andra platser. Bland dessa forum finns Stabilitetspakten för sydöstra Europa, där den s.k. Task Force against Trafficking in Human Beings har utvecklat en handlingsplan för de kommande tre åren. Stabilitetspaktens initiativ för bekämpande av organiserad brottslighet har utvecklats av en grupp internationella experter och syftar till att utveckla både lagstiftning och metoder för samarbete mellan olika länders polismyndigheter.

Samarbetsorganet South East Europe Cooperation Initiative har upprättat ett center i Bukarest mot gränsöverskridande brottslighet. Detta

center hyser poliser och tullare från hela sydöstra Europa och har till uppgift att utbyta och snabbt följa upp information om brottslig verksamhet från ett land till ett annat. FN-organet UN Office for Drug Control and Crime Prevention har tagit fram ett globalt program mot gränsöverskridande organiserad brottslighet i avsikt att hjälpa enskilda länder att bekämpa denna typ av brottslig verksamhet. Inom FN har man också förhandlat fram en ny konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet, som undertecknades i Palermo i december 2000. Arbetet med att ratificera denna konvention pågår för närvarande. Polisorganisationer som Interpol – och Europol när det gäller samarbetet inom EU – är naturligtvis också involverade i uppgiften att bekämpa den organiserade brottsligheten.

Utöver denna typ av samarbetsprojekt pågår projekt och initiativ som på längre sikt också får konsekvenser för den organiserade brottslighetens möjligheter att verka i sydöstra Europa. Av särskilt intresse i detta sammanhang är arbetet med att reformera de olika rättsväsendena, som flera aktörer deltar i. Bland dessa finns Europarådet, Stabilitetspakten och EU-kommissionen genom Stabiliserings- och associeringsprocessen och CARDS-programmet.

Som framgår av det jag nu sagt pågår ett omfattande internationellt samarbete – genom bl.a. FN, EU och olika regionala organisationer – för att effektivisera den viktiga, och i vissa avseenden helt avgörande, kampen mot den organiserade brottsligheten, både i sydöstra Europa och annorstädes. Jag anser att vi i första hand bör arbeta inom de redan existerande strukturerna och initiativen i denna viktiga fråga.

Anf. 15 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret på interpellationen – den tredje i dag. Utrikesministern pekar i sitt svar på ett helt spektrum av vidtagna åtgärder för att hålla nere brottsligheten på Balkan. Flera organisationer nämns liksom pakter och andra överenskommelser. Allt detta uppräknande av aktiviteter som är på gång är naturligtvis bra som information, men frågan är vad arbetet har lett och leder till.

Särskilt efter den 11 september har vi fått en ökad kunskap om hur utsatt mänskligheten och hela vår värld är av brottslighet av olika slag. Olika grenar av brottslighet är nära förbundna med och mer eller mindre beroende av varandra. Den brottslighet som vi i dag kan se i Europa och på andra håll kan vara direkt förödande för vår framtida existens. Så ser vi kristdemokrater på situationen.

Sverige är ett land som har högt internationellt anseende inom områdena demokrati och mänskliga rättigheter. Detta anseende innebär också ett ansvar att på olika sätt gå före när det gäller olika vägar att både bevara och bygga upp demokrati och mänskliga rättigheter.

Visst är det bra och visst anser vi kristdemokrater att Sverige ska vara med i olika internationella sammanhang för att påverka och ge av våra kunskaper och erfarenheter. Men det hindrar ju inte att vi tar initiativ och låter människor som finns i t.ex. de samarbetsprojekt som utrikesministern har nämnt komma till tals för att diskutera hur vi gemensamt ska kunna bygga upp, i detta fall, Balkan.

Samarbete med och i olika organisationer innebär väl inte att man är fråntagen initiativ och handlingsförmåga? Jag vet att många engagerade

människor från nästan hela världen arbetar på Balkan i dag för att hjälpa till att försöka göra det oroliga hörnet i Europa lugnt igen. Jag har mött en hel del av dem. Jag har också mött många engagerade svenskar som arbetar inom olika organisationer, framför allt officiella och som faktiskt klagat över att de har så lite stöd hemifrån i det arbete som de utför på Balkan.

Detta tycker jag också är exempel på att vi i Sverige på något sätt lämnar över till andra, både människor och organisationer, att göra olika uppdrag utan att följa upp vad som händer och hur det går att lösa uppgifter av olika slag. Hur följer vi upp verksamheten i de organ dit vi mer eller mindre överlämnat vårt eget ansvar? Och vad är egentligen resultatet av denna aktivitet?

Liksom utrikesministern anser jag att vi ska arbeta genom olika organ. Men det hindrar inte att vi tar egna initiativ för att dels samla information, dels hjälpa till att föra utvecklingen framåt. Det kan också gå slentrian i samarbete, så att det läggs en förlamande hand över initiativ och handlingsförmåga.

Jag förstår inte vad utrikesministern har emot att Sverige med stöd av EU tar initiativ till ett toppmöte i vårt land med fokus på transnationell brottslighet som utgår från Balkan.

Utän att peka ut något enskilt land anser vi kristdemokrater att situationen är så allvarlig att mötet i första hand bör vända sig till stats- och regeringschefer och företrädare för internationella organisationer som EU, OSSE och FN med det uttalade syftet att presentera ett relativt detaljerat gemensamt åtgärdsprogram för bekämpning av transnationell organiserad brottslighet som härrör från Balkan.

Anf. 16 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tycker självklart att det är väldigt både bra och viktigt med svenska initiativ. Och vi ska definitivt inte undanhålla oss från det därför att vi samverkar i olika internationella forum. Det är därför som Sverige har varit väldigt aktivt. Men vi har framför allt varit aktiva för att få resultat. Det har handlat t.ex. om polissamarbete. Det har i stor utsträckning handlat om stöd till rättsväsendet, stöd till domarutbildning och stöd till samverkan mellan poliser och domare. Sverige har varit ett av de länder som har arbetat allra mest med att stötta de olika länderna på Balkan i deras arbete med deras egna rättssystem och rättsliga utveckling. Vi har också varit med att samarbeta med t.ex. Albanien när man där nu har tagit fram ett eget program mot *trafficking*.

På olika områden har vi alltså bidragit och tagit initiativ till att förstärka arbetet mot den organiserade brottsligheten. Däremot tror jag alltså inte att en internationell konferens och ett nytt initiativ om en sådan konferens i Sverige är det mest effektiva vapnet mot den internationella brottsligheten. Vi bör snarare inrikta vårt arbete på det högnivåmöte som ska äga rum i FN:s regi ett år efter det att konventionen mot den organiserade brottsligheten har ratificerats av 40 länder, den som undertecknades i Palermo och som jag tog upp i min inledning. Vid detta högnivåmöte ska man ha en internationell konferens där man diskuterar fortsatta och ytterligare insatser.

Jag tror alltså att det är bättre att vi använder de resurser som vi har till konkreta initiativ och projekt direkt riktade till länder som vi kan

bistå och hjälpa och att vi sedan också lägger ned arbete på att se till att denna konvention mot organiserad brottslighet så snabbt som möjligt ratificeras av många och att vi sedan genomför ett riktigt bra högnivåmöte för att följa upp den.

Anf. 17 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Vi har väl lite olika uppfattningar om detta. Jag tycker ändå att en konferens som är initierad av Sverige inte hindrar det fortsatta samarbetet. Vi har ju också utifrån vår plats i FN och som en företrädare för mänskliga rättigheter och annat ett stort ansvar som vi kan ta på oss som en enskild nation. Jag tror att det skulle kunna ses med blida och positiva ögon av väldigt många om vi tog på oss uppgiften att kalla till en konferens på hög nivå, naturligtvis inte för konfererandets skull utan för att diskutera och för att det skulle leda till ett handlingsprogram på nära håll och där vi också skulle kunna lägga fram våra synpunkter. Och med våra synpunkter så menar jag Sveriges och den svenska regeringens synpunkter.

Parallellt med detta toppmöte bör Sverige också stå som värd för en internationell konferens om transnationell brottslighet till vilken företrädare för polisväsende, åklagar- och domstolsväsende, underrättelse- och säkerhetsorganisationer, företrädare från den akademiska världen och journalister bjuds in. Ett viktigt syfte med en sådan konferens bör, med utgångspunkt i den toppmötesdeklaration som jag hoppas på, vara att utarbeta konkreta riktlinjer för hur det praktiska arbetet ska genomföras och samordnas.

Balkan ligger ganska nära oss, och många har ett nära och personligt engagemang i frågor som gäller framför allt Balkan.

Denna internationella konferens anser vi ska föregås av genomförandet av en brett upplagd studie som syftar till att kartlägga den organiserade brottsligheten på Balkan med dess förgreningar i Europa och i världen och komma med förslag till konkreta åtgärder för brottsbekämpning och samordning av den. En sådan studie kan lämpligen genomföras under huvudmannaskap av någon av de svenska underrättelse- och säkerhetsorganisationerna och med deltagande av motsvarande organisationer från övriga länder.

Ibland tycker jag att vi på något sätt är lite blyga i Sverige och att vi inte lyfter fram vår egen kunskap och vår egen förmåga utan sitter och väntar lite för mycket ibland på vad andra ska säga och vad andra ska göra. Jag tycker att det finns anledning att ta egna initiativ också. Jag tror säkert att man gör det i de internationella sammanhangen. Men jag tycker att man skulle göra ett påtagligt initiativ just när det gäller denna fråga och bjuda in dessa människor till Sverige och säga att man nu ska göra något. Det tycker jag skulle vara positivt.

Anf. 18 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Vi är alltså överens om att det är viktiga frågor och att vi måste bekämpa detta på alla sätt. Det som vi kanske inte är helt överens om är hur vi gör det. Jag tror att vi bäst gör det genom att stötta projekt i de enskilda länderna och att stötta det samarbete som finns för att komma åt den organiserade brottsligheten. Jag tror uppriktigt sagt inte att en konferens i Sverige om brottslighet i en helt annan del av Europa får

särskilt bra resultat. Det är skälet till att vi också stöder det regionala samarbetsforum på Balkan där ministrarna i de berörda länderna träffas, där Albanien just nu är ordförande, och där man just har bekämpandet av organiserad brottslighet som sin huvudfråga. Jag tror att det är bättre att vi stöttar det arbetet än att vi bjuder in dem till att diskutera samma frågor och att de absolut måste sitta just i Sverige och göra det.

När det gäller det internationella arbetet och den internationella studien så tycker jag inte heller att vi i detta sammanhang ska konkurrera med FN, därför att FN nu gör en studie som ska vara klar 2002 med precis det syfte som Margareta Viklund för fram.

Jag tycker alltså att allt detta är väldigt bra. Men det handlar inte om blyghet, utan jag tror snarare att resurserna används bättre genom att vi stöttar det organiserade arbetet där det pågår och själva är med och stöder det och initierar projekt i de enskilda länderna.

Anf. 19 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag blev lite konfunderad över att utrikesministern talade om att en konferens i Sverige inte skulle få acceptans i Europa. Jag vet inte om jag missuppfattade detta. Men jag kan inte riktigt förstå det tänkesättet, därför att min uppfattning av Sverige i Europa och i världen är väldigt positiv, att vi har ett väldigt stort, bra och positivt anseende och att man lyssnar på vad vi har att säga i olika sammanhang. Jag har inte sagt att vi skulle anordna en sådan konferens med enbart svenskar, utan vi skulle naturligtvis, hoppas jag, ha EU som stöd bakom ryggen. Det skulle alltså ske med EU:s stöd.

Utrikesministern har säkert stött många olika aktiviteter, och det tror jag att vi gör i olika politiska och utrikespolitiska sammanhang. Men på något sätt kommer vi, tycker jag, lite grann i skymundan av det direkta arbetet, så på något sätt skulle vi kunna ta tag i det mer direkt och konkret och gå före. Jag förstår inte varför utrikesministern är negativ till det förslag som vi kristdemokrater bjuder på – varsågod alltså!

Vi anser att situationen är så allvarlig att något måste göras snabbt. Det är ju utrikesministern som är vår främsta röst ute på den utrikespolitiska arenan. Därför vänder jag mig dit.

Anf. 20 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Tack, jag ska ta med mig det generösa erbjudandet. Sverige tillhör, som jag sagt, de drivande när det gäller de här projekten i Europa, så den enda skillnaden mellan oss är just att jag tror att vi bäst bidrar genom att se till att det handlar om, att vi koncentrerar arbetet till, de länder som vi nu diskuterar.

Jag har inte sagt att vi inte får acceptans för att i Sverige genomföra en konferens om brottsligheten på Balkan, utan jag har sagt att jag inte är säker på att vi påverkar brottsligheten på Balkan genom att ha en internationell konferens i Sverige. Däremot kan jag garantera att vi, på alla övriga sätt vi kan, ska bidra till fortsatt arbete med brottsligheten i den aktuella regionen, precis som vi självklart fortsätter att arbeta med det i vår egen region.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 21 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Lars Ohly har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att få ett stopp på användandet av tortyr i Turkiet samt för att förmå Turkiet att uppfylla Köpenhamnskriterierna. Han har dessutom frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att förmå den turkiska regeringen att uppfylla sina löften gentemot assyrier/syrianers och kaldéers möjligheter att besöka sina hembyar för att söka sina rötter.

Jag håller med Lars Ohly om att situationen för mänskliga rättigheter i Turkiet inte har förändrats i praktiken under det senaste året. Detta framhålls också i EU-kommissionens översynsrapport, som presenterades den 13 november. Kommissionen slår fast att Turkiet inte uppnår de politiska Köpenhamnskriterierna, som avser demokrati, respekt för de mänskliga rättigheterna och minoriteters rättigheter, och uppmanar därför Turkiet att öka reformtakten. Vi – inom både Sverige och EU – ställer tydliga krav på att kriterierna för demokrati och iakttagande av de mänskliga rättigheterna tillämpas i praktiken, inte bara i konstitutionen och lagar, för att Turkiet ska få inleda förhandlingar om medlemskap. Vi delar kommissionens uppfattning att screening, som är en del av medlemsförhandlingarna, ej kan inledas. Jag har vid ett flertal tillfällen betonat att kampen mot terrorism inte får utgöra en förevändning för något land att bryta mot mänskliga rättigheter. Vi stöder också EU-kommissionens förslag om att fördjupa den politiska dialog mellan EU och Turkiet som ger möjligheter att ta upp frågor som rör mänskliga rättigheter.

Samtidigt anser jag att Turkiets status som kandidatland skapat en grund och ger oss bättre möjligheter att ställa krav på förändringar i Turkiet. De framsteg som skett under året är en konsekvens av de krav EU har ställt på Turkiet. I EU-kommissionens rapport välkomnas dessa framsteg, särskilt de konstitutionella reformerna, men EU-kommissionen konstaterar att de inte är tillräckliga. I vilken utsträckning skyddet för de mänskliga rättigheterna i Turkiet verkligen kommer att stärkas kommer att bero på tolkningen av de konstitutionella tilläggen, detaljerna i genomförandelagstiftningen och den praktiska tillämpningen av lagarna av myndigheterna.

Den turkiska regeringen har gjort vissa ansträngningar för att komma till rätta med förekomsten av tortyr och av förnedrande och omänsklig behandling under året. Regeringen har t.ex. skickat cirkulär till regionala myndigheter där det uttalat sägs att tortyr är förbjudet i lag och uppmanar dem att öka ansträngningarna för att förebygga brott mot mänskliga rättigheter. Återigen konstateras i kommissionens rapport att situationen i praktiken inte förbättrats, och detta är djupt oroande. Vi fortsätter därför att driva på för att Turkiet ska uppfylla de krav som finns i EU:s partnerskapsdokument som fastställer vilka prioriteringar den turkiska regeringen bör göra för att uppfylla Köpenhamnskriterierna, där bekämpandet av tortyr är en viktig fråga.

Genom bistånd från Sida har Sverige också under många år stött turkiska frivilligorganisationer i deras kamp mot tortyr. Regeringen har nyligen beslutat att ge Sida i uppdrag att utarbeta en landstrategi för

samarbete med Turkiet där uppfyllandet av Köpenhamnskriterierna, framför allt ökad respekt för mänskliga rättigheter, utgör en prioriterad del.

Jag instämmer i Lars Ohlys bedömning att situationen för assyrier/syrianer och kaldéer alltfjämt är otillfredsställande. Kommissionen uppmärksammar dessa brister i sin rapport, liksom de framsteg som har gjorts. Ett positivt steg var premiärministerns cirkulär till lokala myndigheter i juni i år, som bekräftade de emigrerade syriansk-ortodoxa turkiska medborgarnas rättigheter att återvända till sina byar. Regeringen kommer att fortsätta, såväl inom EU som vid bilaterala kontakter och genom direkt stöd till organisationer som arbetar för mänskliga rättigheter, att verka för att Turkiet ska leva upp till sina löften och vidta kraftfulla åtgärder för att förbättra minoriteternas ställning i enlighet med internationella åtaganden.

Hittills har det funnits en diskrepans mellan vad den turkiska regeringens företrädare sagt och vad som sker i praktiken. Sverige kommer både bilateralt och inom EU att fortsatt verka för att ord och handling stämmer överens.

Anf. 22 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret. Som framgår av svaret instämmer utrikesministern i många av de farhågor som jag uttrycker för situationen i Turkiet. Men samtidigt finns det skillnader – kanske i nyans, men ändå skillnader – i sättet att se på Turkiets nuvarande status som kandidatland och på Turkiets uppfyllande av Köpenhamnskriterierna.

Först och främst säger utrikesministern att de framsteg som skett under året är en konsekvens av de krav som EU ställt på Turkiet och att Turkiets status som kandidatland skapat en grund för att ställa krav på förändringar i Turkiet. Å andra sidan instämmer utrikesministern med mig när jag säger att situationen för mänskliga rättigheter i praktiken inte har förändrats och att de förändringar som gjorts i den turkiska lagstiftningen egentligen mest är kosmetika.

Utrikesministern säger också att hittills har det funnits en diskrepans mellan vad den turkiska regeringens företrädare sagt och vad som sker i praktiken. Ja, den diskrepansen har funnits sedan år 1839. Då undertecknade Turkiet för första gången ett internationellt avtal som man sedan ignorerade.

Vad som skett under den senaste tiden är att Turkiet har avskaffat vissa förbud. Köpenhamnskriterierna går mycket längre än så. De handlar inte om att avskaffa förbud, utan de handlar om att införa likvärdiga rättigheter för minoriteter när det gäller att utveckla sin etnicitet språkligt, socialt, kulturellt och ekonomiskt.

Ett tydligt exempel på att Turkiet inte är intresserat av att uppfylla de här kraven är att man såsom medlemsstat i Europarådet ännu inte har ratificerat konventionen från år 1995 om skydd för minoriteter.

Turkiet har haft oerhört stora förmåner i förhållande till EU, Europarådet och Nato – sannolikt på grund av sitt strategiskt viktiga geografiska läge, vilket medfört att västmakterna traditionellt har varit i behov av Turkiet på olika sätt. I dag är det behovet kanske större än tidigare.

Prot. 2001/02:34
26 november

Svar på
interpellationer

Turkiet är det enda muslimska land som har ställt upp med militär styrka för att bekämpa terrorismen i Afghanistan, som man säger.

Medveten om sin förmånliga sits har Turkiet i dagarna gått så långt att man har framfört hot om att annektera norra Cypern för den händelse att EU skulle anta Cypern som medlemsstat.

Nu är det dags att ställa mycket starka och tydliga krav på Turkiet.

För det första: Den turkiska regeringen måste ratificera ramkonventionen för skydd av nationella minoriteter, och den turkiska regeringen måste ratificera konventionen för regionala språk och minoriteters språk. Det är ett minimum för att över huvud taget fortsätta att diskutera med Turkiet att man ansluter sig till de internationella konventionerna.

Dessutom bör den turkiska regeringen redogöra för lösningen av minoritetsfrågorna med en lista över konkreta åtaganden, bl.a. följande:

Samtliga regleringar i den turkiska lagstiftningen, inklusive den turkiska grundlagen, som förbjuder och förnekar kurdernas identitet ska tas bort.

Grundlagen och lagstiftningen ska garantera landets kulturella, språkliga och etniska mångfald, och alla rättsregler om förbud för kurder att använda sig av sitt modersmål i radio- och TV-sändningar ska upphävas.

För det andra: Lagen om undantagstillstånd samt lagen om tillfälliga byvaktssystem i de kurdiska regionerna måste upphävas. Befolkningen i de byar som bränts ned eller där befolkningen förflyttats med tvång ska få möjligheter att i trygghet återvända till sina hem. Man ska också ersättas för ekonomiska förluster.

För det tredje: Förändrade stads-, by- och ortsnamn ska återgå till de ursprungliga. Kurdiska föräldrar ska ha rätt att ge sina barn kurdiska namn, och vuxna ska ha rätt att byta till kurdiska namn.

För det fjärde: Amnesti måste utfärdas för de personer som dömts för eller anklagats för separatism. Förbudet att verka politiskt ska hävas för de personer som är dömda till detta. Samtliga politiska fångar i Turkiet måste frisläppas.

För det femte: Dödsstraffet ska avskaffas.

Anf. 23 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Listan på krav som Turkiet måste uppfylla kan ju göras ännu längre än den vi just har hört. Det finns mycket som återstår för Turkiet för att man ska uppfylla Köpenhamnskriterierna och därmed på allvar kunna förhandla om medlemskap i EU.

Samtidigt ska vi komma ihåg – och det är viktigt att framhålla för Turkiet – att det är klart att vi skulle välkomna ett demokratiskt Turkiet i EU. Det skulle också vara bra för EU med ett land med så stor muslimsk befolkning för det skulle ge bättre mångfald till Europa och EU.

Det som vi kan se som positivt med att Turkiet har blivit kandidatland i EU – och som Lars Ohly sade i början – är att det har blivit en betydligt öppnare diskussion om dessa frågor än tidigare. Jag har flera gånger haft som exempel då jag första gången mötte den turkiske utrikesministern. Han ville då inte ens ta ordet kurd i sin mun eller tala om kurdisk litteratur. Senare överlämnade han när han kom till Sverige kurdiska böcker som ett exempel på hur kurdiska kan användas som språk i Turkiet. Han föreslog också i turkisk TV en rätt för radio- och TV-utsändningar på kurdiska. Det som hände efteråt var att han själv hotades av åtal för att

han hade föreslagit att kurdiska skulle användas i radio- och TV-sändningar. Några av de böcker han överlämnade här beslagtogs senare av lokala myndigheter. Det här visar på paradoxen i det turkiska samhället: Det finns säkert ett antal personer och organisationer som vill demokratisera Turkiet och som vill genomföra rättigheter för kurderna och ge alla samma mänskliga rättigheter. Samtidigt finns det en apparat som hårt motsätter sig detta och motarbetar reformerna och förbättringarna.

Jag tycker att Sverige ska fortsätta att agera både bilateralt gentemot Turkiet men också inom EU för att ställa krav på en utveckling av de mänskliga rättigheterna. Ord och handling måste stämma överens.

Anf. 24 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag instämmer i att vi välkomnar ett demokratiskt Turkiet som medlem i EU, men vägen dit är oerhört lång. Det är en milslång väg på vilken Turkiet kanske har tagit en meters steg genom de förändringar i lagstiftningen som har genomförts.

Då måste vi fråga oss hur vi kommer framåt. Hur kan vi få Turkiet att inse att respekt för mänskliga rättigheter och demokratiska rättigheter inte är något som ska genomföras för att uppnå fördelar i förhållande till andra nationer eller till den europeiska unionen, utan att det är en hederssak för civiliserade nationer att uppfylla rättigheter för minoriteter, att uppfylla politiska rättigheter för vem som så vill att arbeta politiskt på sitt eget språk och med sitt eget språk som grund för sin propaganda?

Utrikesministern menar, trots allt, att den kandidatstatus som Turkiet har fått har inneburit förbättringar och större möjligheter att ställa krav på Turkiet. Den rapport som jag i min interpellation hänvisar till från Amnesty inbegriper t.ex. meningen: ”Listan över tortyroffer är oändlig och inbegriper även kvinnor och barn.” Detta skriver Amnesty i sin rapport.

Det är tydligt att bekännelser som framtvings under tortyr används som bevis under rättegångar. När det gäller situationen för den mindre minoriteten assyrier/syrianer och kaldéer är det fortfarande så att de inte har rätt att återvända, och i många fall vågar de inte återvända till Turkiet av rädsla för repressalier eller i värsta fall fängslanden.

Situationen har inte bara inte förändrats utan har t.o.m. försämrats. Den Amnestyrapport som lades fram för tre år sedan innefattar inte lika grova och klara skrivningar om förekomsten av tortyr i Turkiet. På vilket sätt har Turkiets status som kandidatland lett till att situationen har förbättrats? Utrikesministern säger att det förs en öppen diskussion i det turkiska samhället, och hon tar som exempel att den turkiske utrikesministern överlämnar kurdiska böcker. Men för människor som lever och verkar i Turkiet, som arbetar för minoriteters rättigheter, som arbetar för demokratiska och politiska rättigheter, är det nog mycket svårt att se någon som helst ljusning så här långt. Därför kvarstår kraven, som ett minimum, att utrikesministern, likväl som EU:s representanter, bör tala klarspråk. Först och främst bör man säga att ingen som helst rabatt på kraven om att uppfylla Köpenhamnskriterierna kommer någonsin att erbjudas Turkiet alldeles oavsett landets viktiga geopolitiska läge. Man ska också ställa sig bakom de kortsiktiga krav jag räknade upp som ett minimum för Turkiet att uppfylla innan ens diskussioner om en s.k. screening kan påbörjas. Det är inga konstiga krav. Det är mycket kortsik-

tiga politiska kriterier som kan öppna för en dialog i det turkiska samhället mellan minoriteter och den turkiska regimen. På längre sikt håller jag med utrikesministern om att det finns oerhört många fler krav som Turkiet måste uppfylla innan det kan bli meningsfullt att gå in i diskussioner om Turkiets medlemskap i den europeiska unionen.

Anf. 25 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag håller fullständigt med Lars Ohly om att det är självklart att Turkiet inte ska få något slags rabatt på de krav vi ställer på Turkiet därför att landet anser sig vara en viktig militärmakt i detta läge. Det är fullständigt självklart. De krafter som gärna hade velat se en sådan utveckling i Turkiet har också blivit mycket besvikna på den diskussion som har varit inom EU. Där har de sett att det inte bara har varit Sverige utan i princip alla EU:s medlemsstater som har haft samma utgångspunkt. Turkiet måste uppfylla Köpenhamnskriterierna. Turkiet måste uppfylla krav på mänskliga rättigheter och internationella förpliktelser. De konventioner som Lars Ohly tog upp tidigare är viktiga, men det handlar självklart också om att se till att verkligen genomföra dem.

Ett av de stora problemen är här det som Lars Ohly tar upp, nämligen tortyren. Jag tror dock inte att förekomsten av tortyr har förvärrats eller ökat i Turkiet, utan att det snarare är fråga om att kunskaperna har förbättrats. Det tror jag beror på – trots de fortsatta övergreppen, trots alla de problem som finns kvar – en öppnare debatt och större möjligheter att öppet få kunskap om vad som sker. Det är ändå första steget mot att sedan se en reell förbättring.

Vi kan också se att det stora flertalet av alla de organisationer – även kurdiska organisationer – som verkar i Turkiet säger att om Turkiet inte hade fått kandidatlandsstatus i EU vid den tidpunkt som landet fick det hade det förmodligen blivit ännu större *backlash* när det gäller mänskliga rättigheter. Det var därför ett viktigt första steg som de vill att vi ska utnyttja för att driva frågan om mänskliga rättigheter – för att så småningom se ett demokratiskt Turkiet.

Anf. 26 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag välkomnar utrikesministerns svar. Jag tycker att det är tydligt. Jag tror att de skillnader som jag har försökt att lyfta fram handlar mer om nyanser än om skilda åsikter i sak. Det är naturligtvis bra.

Däremot är jag tveksam till den strategi som innebär att man hela tiden flyttar tillbaka försvarslinjen för när man ska kunna ställa krav. Tidigare var den svenska officiella linjen – även EU:s linje – att kandidatlandsstatus skulle uppnås först när Turkiet hade uppfyllt grundläggande kriterier. Sedan ändrades detta och det sades att detta var ett medel för att få Turkiet att uppnå de grundläggande kriterier som Köpenhamnsöverenskommelsen talar om.

Jag är rädd för att denna försvarslinje flyttas ytterligare bakåt. Det får inte ske. Man måste tala om var gränsen går. Turkiet har fått status som kandidatland på grund av att vi inser vikten av att ett demokratiskt Turkiet närmar sig övriga Europa och gärna på sikt också blir medlem. Men vi kommer inte att på något sätt rabattera kraven när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati. De kvarstår oförändrade.

Turkiet har nu bollen. Det är Turkiet som ska uppfylla kraven. Det är ingen annan som kommer att flytta på sig eller ändra kraven på grund av att Turkiet önskar så. Det måste klargöras.

Prot. 2001/02:34
26 november

Anf. 27 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tror att både Sverige och EU har varit tydliga i fråga om att framföra att Turkiet måste uppfylla Köpenhamnskriterierna innan de ens kan börja förhandla om medlemskap i EU.

*Svar på
interpellationer*

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2001/02:82 om USA:s specialdomstolar

Anf. 28 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Lars Ohly har frågat mig vad jag avser att göra för att förhindra att andra länder skaffar sig extraterritoriella rättigheter i Sverige, vad jag avser att göra inom EU för att förhindra att EU-länderna påtvingas andra länders extraterritoriella rättigheter, vad jag avser att göra för att klargöra för Bushadministrationen att den i internationell skala hotar människors demokratiska rättigheter och rättssäkerhet, vad jag och regeringen avser att göra för att skydda svenska demokratiska fri- och rättigheter mot inskränkningar påtvingade av stormakters inrättande av ståndrätter på andra länders territorium eller eventuellt på beskickningar i andra länder samt till sist vad jag avser att göra för att intensifiera arbetet att tillsammans med andra länder förmå USA att delta i arbetet med den internationella brottmålsdomstolen.

Låt mig börja med att säga att arbetet med att bekämpa internationell terrorism har högsta prioritet. I detta arbete samarbetar vi med alla länder, och naturligtvis i mycket stor utsträckning med USA, som ju utsatts för det värsta dådet i terrorismens blodiga historia. Samtidigt får detta arbete inte medföra att vi ger avkall på det som vi ytterst vill försvara, nämligen demokratin, de mänskliga rättigheterna och det öppna samhället.

Vi stöder givetvis Bushadministrationens ambition att ställa de ansvariga inför rätta, vilket angivits som ett mål redan från första dag. Vi förutsätter också att detta kommer att ske i enlighet med folkrätten och med full respekt för mänskliga rättigheter. Den svenska regeringen påpekar detta i kontakterna med den amerikanska regeringen, närhelst det är påkallat.

Alla länder har vissa extraterritoriella rättigheter avseende lagstiftning och dömning. Sverige och andra stater har t.ex. rätt att lagstifta mot och döma över krigsförbrytelser, folkmord och brott mot mänskligheten, liksom i stor utsträckning mot terroristbrott, oavsett var dessa brott ägt rum. USA torde därför ha jurisdiktion över de mål som kan tänkas bli aktuella inför en amerikansk militärdomstol.

Däremot är det i princip aldrig tillåtet att upprätta domstolar på främmande mark utan tillåtelse, och inte heller att gripa personer på en annan stats territorium utan tillåtelse. Den principen kommer Sverige

givetvis att hävda med kraft för egen del, och vi har all anledning att utgå från att även andra EU-stater har samma inställning.

Dessa förbud är dock inte utan undantag. I Afghanistan pågår en internationell väpnad konflikt, ett krig, och i detta är USA en av parterna. Under en väpnad konflikt har en part t.ex. rätt att ta krigsfångar och att ställa dem inför rätta, inklusive under vissa omständigheter i domstolar som upprättas på de krigförandes territorium. Rättegångar mot krigsfångar måste ske i enlighet med den tredje Genèvekonventionen från 1949 och med de mänskliga rättigheterna, särskilt artikel 14 i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter.

I presidentens militärorder om de militära domstolarna är inte alla detaljer angivna. Det finns dock en del oroande drag, och beslutet har också mött stark kritik från många mänskliga rättighetsorganisationer. Militärdomstolar är inte förbjudna i sig, men de måste enligt nyss nämnda konvention om medborgerliga och politiska rättigheter vara oavhängiga och opartiska samt inrättade enligt lag. Det faktum att de amerikanska specialdomstolarna kommer att tillämpa hemliga förfaranden är inte i sig nödvändigtvis förbjudet, men måste kunna motiveras bl.a. utifrån den nationella säkerheten. Sedvanliga regler om bevisningens styrka och möjligheter att granska bevisning måste självklart gälla. Vidare måste den tilltalade också ha rätt att överklaga. Självfallet får det inte heller förekomma någon diskriminering i dessa avseenden.

Till sist, vad gäller den internationella brottmålsdomstolen, kan jag försäkra Lars Ohly att den svenska regeringen gör allt som står i dess makt för att försöka påverka USA. Under det svenska ordförandeskapet antog EU en gemensam ståndpunkt om internationella brottmålsdomstolen och genomförde två démarcher i Washington. Jag skrev själv en debattartikel i Washington Post i denna fråga. Vi fortsätter från svensk sida att vara drivande inom EU-kretsen i detta arbete. Den amerikanska kongressen har tyvärr nyligen antagit en lagstiftning som kommer att försvåra amerikansk medverkan i förberedelserna inför domstolens upprättande.

Den amerikanska kritiken har gått ut på att rättssäkerheten inte skulle vara garanterad i den internationella brottmålsdomstolen. Sverige delar inte denna uppfattning. Det är den svenska regeringens uppfattning att alla åtalades mänskliga rättigheter ska respekteras, alltid och inför alla domstolar.

Anf. 29 LARS OHLY (v):

Fru talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret, som denna gång dock är en uppvisning i hur man förmildrar argumentationen mot USA:s pågående förändring av rättssystemet i den påstådda kampen mot terrorismen.

Detta är inte en juridisk fråga. Detta är i högsta grad en politisk fråga.

Detta handlar om ett synsätt där det är viktigt att utrikesministern mycket tydligare än i sitt interpellationssvar tar ställning för rättssäkerheten och mot alla de inskränkningar som vi nu ser inte bara i USA utan också i andra länder över hela världen.

Därför ska man inte i den här diskussionen mildra kritiken mot Bush-administrationen genom att påminna om vikten av kampen mot terrorismen – den är vi överens om. Men låt inte Bushadministrationen få ett

ytterligare argument mot inskränkningar av rättsliga principer, som vi anser inte någon gång kan inskränkas med hänvisning till kampen mot terrorismen.

Man bör givetvis inte heller i ett sådant interpellationssvar stödja Bushadministrationens ambition att ställa de ansvariga inför rätta. Det är självklart – det handlar inte heller min interpellation om. Den handlar om rättssäkerhet och om de inskränkningar av rättssäkerheten som vi ser i dag. Det är också oerhört mildt att förutsätta att detta kommer att ske i enlighet med folkrätten och med full respekt för mänskliga rättigheter, när hela min interpellation handlar om ett exempel på att denna respekt saknas.

I USA sitter i dag ca 1 000 personer fängslade i anslutning till de terroristbrott som skedde den 11 september. 800 av dem är inte namngivna. Vi vet inte var de finns eller vad de är anklagade för.

Jag måste bekymrat fråga mig: Är det så att amerikanska konservativa republikaner talar ett tydligare klarspråk om Bushadministrationens inskränkningar och rättssäkerheten än vad Sveriges utrikesminister gör?

Man kan i alla fall få det intrycket när man läser t.ex. William Safire i New York Times, som kallar Bushadministrationens beslut om att inrätta militärdomstolar kängururätt. Han är så tydlig i sitt avståndstagande från detta – lika tydlig som han är i sitt avståndstagande från terrorismen. Det ska medges att William Safire och jag minsann inte är överens om de krigsinsatser som i dag sker i Afghanistan, men han menar att detta är en avgörande nyordning.

I Aftonbladet den 17 november skriver Anders Forsberg att vad Usama bin Ladin nu har uppnått är något som inte ”vare sig Röda brigaderna, IRA, korsikansk nationalism eller Andreas Baader och Ulrike Meinhof lyckades på sin tid”, nämligen att få rättssamhället att inskränkas i panik.

I en ledare samma dag skriver Expressen att vi måste stoppa militärdiktaturens etablering i väst.

I Svenska Dagbladet den 15 november skriver Thomas Hammarberg: ”Är vi på väg att gå i terroristernas fälla? – – – I en rad länder pressas nu lagar igenom i snabb takt som begränsar grundläggande friheter. Genom offentliga uttalanden utpekade enskilda, organisationer och företag som misstänkta utan övertygande bevisning.”

Fru talman! Jag kräver ett klarare avståndstagande från alla dessa exempel på inskränkningar av rättsliga principer som nu sker i den påstådda kampen mot terrorismen.

Anf. 30 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Den svenska regeringen stödde USA:s rätt till självförsvar när det gällde terroristattacker. Det innebär inte att vi därmed stöder militärdomstolar och alla de andra åtgärder som vi kan se kommer i spåren av terroristattacker och efter det militära självförsvaret.

Det finns mycket att kritisera förslaget om militärdomstolar för. Om Lars Ohly läser med andra ögon kan han nog också se i svaret att vi inte alls är tillfreds med förslaget om militärdomstolar.

Det Lars Ohly har fått här är inte ett debattartikelsvar, utan ett svar om vilka rättsregler som gäller i fråga om militärdomstolar. Vi vet ännu

väldigt lite, och det vi har fått reda på har varit väldigt vagt i konturerna. Men vi har också talat om att vi är oroliga för det.

Självklart måste vi värna rättssäkerheten. Självklart måste vi värna rättssamhället. Om vi ska försvara de gemensamma värden vi har – om vi ska försvara demokratin och det öppna samhället – måste det ske med principer som just garanterar rättssäkerheten och det internationella regelsystemet.

Anf. 31 LARS OHLY (v):

Fru talman! Andra länder har redan tagit USA:s, eller rättare sagt president Bushs, beslut om att inrätta militärdomstolar som intäkt för att själva agera. I Egypten åtalades 94 civila vid en militärdomstol den 18 november. Anklagelsen gäller att de har länkar till islamistiska militärgrupper. Ett flertal av de som har åtalats har sagt att de torterades medan de hölls isolerade på stats säkerhetsunderrättelsetjänstens fänganstalt. Där förekommer, enligt Amnesty, ofta tortyr och misshandel.

Den egyptiska underrättelsetjänsten är också en av de underrättelsetjänster som har varit mest aktiv i samarbete med USA sedan terroristdåden. Internationellt samarbete har lett till 360 fängslade i 50 länder på initiativ av USA och CIA. Egypten har varit mycket hjälpsamt och mycket aktivt i sitt samarbete med CIA.

Detta är exempel på att ett land som systematiskt kränker mänskliga rättigheter och går emot rättsliga principer nu tar USA:s beslut som intäkt för att själv agera i sin kamp mot inhemsk opposition.

Frågan måste ställas om vi är beredda att kasta grundläggande krav på rättssäkerhet överbord i samma hastiga takt som nya terrorlagar kommer till. Svaret på den frågan måste vara nej. Det finns ingenting som tjänar som argument för sådana inskränkningar. Tvärtom är det ett sätt att gå terroristerna till mötes.

Vi är överens om att de hotar det öppna och demokratiska samhället. Men låter vi åtgärder för att bekämpa terrorismen gå i precis den riktning som terroristerna har velat har vi fallit i en klassisk fälla. Då har vi inte stått upp för försvaret för demokratin och rättssäkerheten, och det kommer att slå tillbaka mycket hårt.

William Safire, som jag tidigare citerade, säger också i sin artikel i New York Times att president Bush i en Orwellsk vändning kallar denna sovjetinspirerade rättsordning för schyst och rättvis.

Det är hård kritik. Instäm i den, utrikesministern! Instäm i den republikanska konservativa kolumnisten William Safires bedömning av sin egen regerings åtgärder i kampen mot terrorismen. Det är det minsta man bör kunna kräva av Sveriges utrikesminister. Hon måste visa att det finns gränser för den allians mot terrorismen som hon säger att Sverige har anslutit sig till och som innebär att Sverige officiellt har gett sitt stöd för USA:s rätt till självförsvar. De gränserna går vid försvaret för demokratin och vid försvaret för rättssamhällets principer. Det finns inget argument som vi är beredda att acceptera för att inskränka dessa rättigheter.

Anf. 32 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag föredrar nog att kritisera förslaget om de amerikanska militärdomstolarna i eget namn i stället för i den republikanska högerns

namn, eftersom jag i andra sammanhang kan ha väldigt kraftiga invändningar mot hur den republikanska högern ser på rättssamhället.

Fru talman! Om Lars Ohly hade lyssnat på vad jag sade och läst svaret ordentligt hade han insett att kritiken mot eventuella förslag som urholkar rättssamhället och mot förslaget om de amerikanska militärdomstolarna finns där.

Man ska komma ihåg, Lars Ohly, att rättssäkerhet också är en fråga om just juridik och inte bara om politik. Det är därför Lars Ohly har fått ett juridiskt svar, som visar gränserna.

Vi har också från den svenska regeringens sida väldigt tydligt klargjort att mänskliga rättigheter, rättssäkerhet och folkrättens regler självklart måste gälla också i kampen mot terrorismen. Vi får inte börja urholka viktiga rättsregler, för det – där kan jag instämma med Lars Ohly – vinner inte rättssamhället på. Dessutom vinner terroristerna på det opinionsmässigt.

Det är ett skäl till att justitieministern och jag har sagt att vi ska ha en gemensam nordisk arbetsgrupp som ska se över rättssäkerheten när det gäller hela detta arbete. Vi har haft en likartad syn på detta i Norden. Vi har likartad lagstiftning i Norden. Vi tycker därför att det finns ett särskilt intresse av att vi i Norden gemensamt diskuterar dessa frågor. Här har vi också både EU-medlemmar och medlemmar i FN:s säkerhetsråd, som ger oss en bra grund för att diskutera rättssäkerheten vidare.

Jag är också övertygad om att många EU-länder, om inte alla, kommer att ha samma uppfattning som Sverige och dessutom kritisera USA om man får se förslag som går utöver vad rättssamhället kan godkänna. Vi har sett att det preliminära förslaget om militärdomstolarna har fått stark kritik från ett antal länder runtom Europa, även om vi fortfarande har väldigt få detaljer och vet väldigt lite om reglerna.

Vi kan vara oense om USA:s rätt till självförsvar, Lars Ohly. Däremot kommer vi inte vara oense om vikten av att värna rättssamhället och rättssäkerheten.

Anf. 33 LARS OHLY (v):

Fru talman! Det förs också en diskussion i det amerikanska samhället i dag om användandet av tortyr för att få fram uppgifter. Det har än så länge inte lett till något lagförslag, men det finns krafter i kongressen som verkar i den riktningen. Det beslut som president Bush har tagit innebär att USA säger sig ha extraterritoriella rättigheter när det gäller att döma människor i en utsträckning som jag menar strider både juridiskt och politiskt mot den linje som Sverige tidigare har haft.

Knappast kommer dessa domstolar att döma i Sverige. Knappast kommer de att döma i Spanien. Men det finns en stor risk att USA tar sig rätten att upprätta militärdomstolar i Pakistan och Afghanistan. Det är domstolar som prövar bevisningen i hemlighet, som förvägrar anklagade en rimlig advokathjälp och som t.o.m. förvägrar dem rätten att överklaga.

USA:s motstånd mot den internationella brottmålsdomstolen framstår som rimligt med hänvisning till att USA tar sig sina rättigheter självt och därmed kan ställa det internationella samfundet åt sidan.

Utrikesministern säger att hennes kritik bör framföras i hennes eget namn och inte i någon konservativ republikansk kolumnists namn. Gärna det! Jag kan också förstå att jag kan vara tydligare än vad utrikesmi-

nistern kan vara. Men misstanken finns där. De nuvarande förändringarna inom EU på rättssäkerhetens område kan inte fullt ut förklaras om utrikesministern tar ett kraftfullt avstånd från USA:s beslut att inrätta specialdomstolar. Det finns misstankar om kopplingar mellan den diskussion som även förs i Europa om att inskränka rättssäkerheten och den milda kritik som jag tycker att utrikesministern gör sig skyldig till i fallet med USA:s militärdomstolar. Misstanken finns om att det ligger andra avväganden än värnandet av rättsstaten bakom utrikesministerns agerande.

Anf. 34 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag vet att riksdagen ska ha en särskild debatt om rättssäkerheten på fredag, så då får både Lars Ohly och andra möjlighet att återkomma till hur vi ska värna rättssäkerheten. Självklart är det viktigt att vi i kampen mot terrorismen fortsätter att värna rättssäkerheten och att vi varken internationellt eller i EU går så snabbt fram eller så långt att vi urholkar de principer som ska gälla.

När det gäller de amerikanska militärdomstolarna tycker jag att jag har varit tydlig i talarstolen. De förslag vi har sett hittills, även om vi inte känner detaljerna, gör oss väldigt oroliga. Vi tycker inte att rättssäkerheten är tillgodosedd om det inte ges möjlighet att överklaga. Vi tycker inte att rättssäkerheten tillgodoses om diskriminerande regler gäller. Vi tycker att det är självklart att hela rättssystemet måste vila på internationella rättsligt erkända principer. Det gör inte det förslag vi har sett om amerikanska militärdomstolar. Jag tycker därför att det förslaget är väldigt olyckligt både ur internationell synvinkel och ur USA:s egen synvinkel.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på interpellation 2001/02:67 om äldreboende

Anf. 35 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att ädelreformens grundprinciper ska kunna efterlevas, vilka åtgärder jag tänker vidta för att tillgodose personalförsörjningen inom äldreomsorgen och på vilket sätt regeringen tänker stödja kommunerna så att de äldres boenden och boendeformer tillgodoses.

Jag vill inleda med att understryka att ädelreformens intentioner i grunden är riktiga och ligger fast. Ambitionen ska vara att äldre personer med behov av vård och omsorg ska kunna få dessa behov tillgodosedda integrerat i boende och vardagsliv. Även om man har omfattande behov ska det vara möjligt att få dem tillgodosedda i hemmiljö, i det ordinära boendet eller i ett särskilt boende.

Utvecklingen under 1990-talet har inneburit förbättrade möjligheter för äldre personer med långvariga vårdbehov att bli hjälpta i hemmiljön. Utvecklingen har också inneburit betydande förbättringar beträffande boendestandarden i särskilda boendeformer.

För att vården och omsorgen om de äldre ska fungera på det sätt som var syftet med ädelreformen krävs dock att vi kommer till rätta med de

brister som uppmärksammats inom dessa områden under senare år. Uppföljningar visar att den successiva ökning av vårdtyngden som ägt rum under 1990-talet, både i särskilt boende och i hemsjukvården, inte har mötts av ett tillräckligt uppgraderat medicinskt omhändertagande. Regeringen ser med stort allvar på de brister som fortfarande finns inom detta område, eftersom inriktningen mot att vårda människor i ordinärt eller särskilt boende förutsätter trygghet och kvalitet i det medicinska omhändertagandet.

Mot bakgrund av detta görs det nu stora satsningar inom vården för äldre personer inom ramen för den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården. Områden som prioriteras är en förbättrad samverkan mellan huvudmännen, en ökad läkarmedverkan och en i övrigt utvecklad kvalitet av medicinska insatser i den kommunala primärvården.

I detta sammanhang vill jag också betona betydelsen av en sammanhållen service, vård och omsorg i hemmet, där även behov av social karaktär beaktas. Vikten av detta var något som betonades i samband med ädelreformen. Regeringen anser att utvecklingen under 1990-talet, med minskande inslag av service och sociala insatser inom äldreomsorgen, är oroande.

Vad gäller boende för äldre personer är det kommunerna som ansvarar för att man i de olika boendeformerna har de resurser, den organisation och den kompetens som krävs för att kunna erbjuda äldre en god och trygg vård och omsorg. Inom ramen för de bestämmelser som finns i socialtjänstlagen har kommunerna stor frihet att planera äldreomsorgen efter lokala behov och förutsättningar.

I juli 2000 trädde en ny bestämmelse i socialtjänstlagen i kraft som innebär att länsstyrelserna ska verka för att kommunerna planerar för att kunna tillgodose framtida behov av bistånd, t.ex. i form av särskilda boendeformer. Bestämmelsen tydliggör vikten av att landets kommuner verkligen har en beredskap för att uppfylla socialtjänstlagens krav på vissa insatser för äldre personer.

Tillräcklig personal- och kompetensförsörjning är naturligtvis avgörande för att kvalitetsbrister ska kunna arbetas bort och för en god och trygg vård och omsorg för äldre personer. De svårigheter som i dag finns att rekrytera och behålla personal med adekvat kompetens är därför oroande. Ansvar för frågor som berör personalförsörjning inom vård och omsorg är delat, och det behövs insatser från flera parter för att förbättra tillgången till personal med rätt kompetens. Det fortsatta arbetet med dessa frågor måste bedrivas med utgångspunkt i respektive parts ansvar.

För att stimulera kommuner och landsting att tidigarelägga anställningar nästa år avser regeringen att lämna förslag till riksdagen om att temporärt tillföra sektorn resurser för detta ändamål.

Mot bakgrund av den fortsatta höga arbetskraftefterfrågan och uttalad arbetskraftsbrist inom bl.a. vård och omsorg har regeringen också i årets vårproposition anfört att 100 miljoner kronor årligen under perioden 2002–2004 bör avsättas för att stimulera till minskad deltidsarbetslöshet. Detta är en viktig åtgärd för att stärka personalförsörjningen inom vården och omsorgen, då det inom dessa områden finns en hög andel deltidsarbetslös personal.

Anf. 36 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag ber att få tacka för svaret. Jag tycker att det pekar på att socialministern tar frågan om äldreboendet och äldre vården på ett stort allvar. Men delar av svaret hade också kunnat duga som ett svar på mina frågor i en debatt för kanske 10–15 år sedan. Ministern säger bl.a. att ”områden som prioriteras är en förbättrad samverkan mellan huvudmännen, en ökad läkarmedverkan och en i övrigt utvecklad kvalitet av medicinska insatser i den kommunala primärvården.”

Det jag citerade var ju det som principer och intentioner i ädelreformen skulle garantera. Nu står man tydligen på noll igen.

Ungefär 121 300 ålderspensionärer bodde den 1 oktober 2000 permanent i särskilda boendeformer. Det motsvarar ca 8 % av samtliga personer som är 65 år och äldre. Det särskilda boendet har stadigt ökat år från år. Som situationen ser ut i dag i de flesta kommuner liknar vårdbehoven för de äldre i de särskilda boendeformerna de behov som tidigare fanns vid sjukhemmen eller sjukvårdens långvårdsplatser. En stor skillnad är att det särskilda boendet inte är dimensionerat för de äldres stora vårdbehov. Vårdtyngden har generellt ökat under de senaste åren. Det här gäller också den vård och omsorg som sker i hemmen.

Genom de besparingar som kommunerna har tvingats till har inte tillräckligt med personal kunnat anställas. Det har inneburit att personalen har fått för stor arbetsbelastning, vilket har medverkat till att antalet långa sjukskrivningar har ökat. Situationen är på vissa håll kaotisk.

I dag har de äldre som av trygghetsskäl inte vill bo hemma ingen annan boendeform än det egna hemmet, där de kan få olika former av stöd. Men för många är det stödet, framför allt ur trygghetssynpunkt, inte tillräckligt. Enligt rapporten *Rättssäkerhet inom äldreomsorgen*, som Socialstyrelsen och länsstyrelserna har sammanställt, väntar äldre i hälften av landets kommuner på att få den plats i ett särskilt boende som de har lovats. I januari förra året stod 2 800 gamla i kö, och ytterligare 2 030 äldre hade fått avslag på sina ansökningar trots att kommunerna hade bedömt att de var i behov av stöd och hjälp.

Det är katastrofalt att vi i dagens Välfärdssverige inte har plats för våra äldre som har varit med om att bygga upp det välstånd som många av oss lever i i dag. Många äldre får inte flytta till särskilt boende någonstans, varken i sin egen kommun eller i en annan kommun som de söker sig till, på grund av platsbrist.

Det behövs omedelbara insatser för att man ska kunna åtgärda boendsituationen för de äldre. Åren 1998 och 1999 fick kommunerna statliga stimulansbidrag för att bygga särskilda boendeformer för de äldre. Det räcker inte, eftersom behovet av särskilda boendeformer ökar med ett ökat antal äldre äldre. Kommunerna kan på grund av en ansträngd ekonomi inte själva bygga ut antalet platser för äldreboende.

Vilka åtgärder har regeringen planerat för att komma till rätta med den akuta bristen på platser i särskilt boende? Förutom att det är en akut brist kommer det i och med det ökade antalet äldre att behövas ytterligare platser i särskilt boende. Tänker regeringen åtgärda det? Med fler äldre blir det också fler dementa. Hur har regeringen tänkt bistå kommunerna med hjälp för att man ska kunna bygga gruppboenden för dessa personer? Har regeringen handlingsberedskap för att också ge de äldre som av

olika skäl inte längre vill bo hemma en möjlighet till någon form av äldreboende?

Jag vill inte ha svaret att det jag har frågat om är kommunernas ansvar. Jag vet på ett ungefär var gränserna går. Men när kommunerna genom åtstramningar och pålagor inte maktar med har väl också staten och regeringen ett ansvar för invånarna, även de äldsta i landet.

Anf. 37 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tvingas dessvärre upprepa att det just är kommunerna som har ansvaret. Det är ganska viktigt. Jag tror inte att någon här i riksdagen tänker sig att staten ska ta över ansvaret för äldreomsorgen. Då skulle vi få en helt ny situation, en helt ny struktur för hela vår socialtjänst. Alltså är det kommunerna som är ansvariga.

För staten gäller det att se till att man har en fungerande tillsyn och att de myndigheter som utövar tillsyn – det är länsstyrelserna och Socialstyrelsen, men framför allt länsstyrelserna – också har ett ansvar för att se till att kommunerna har en vettig planering när det gäller det särskilda boendet.

Det tas nu en rad initiativ från länsstyrelsernas sida sedan vi ändrade lagen förra året för att man ska gå igenom med kommunerna hur situationen är. Jag brukar nämna Stockholms län som ett föredöme. Länshövdingen tog initiativ till en överläggning med kommunerna i början av hösten och gick igenom kommun för kommun hur läget var och vad som behövs i form av ökade insatser för att kommunerna ska kunna motsvara efterfrågan. Det är faktiskt bara på det sättet som vi kan arbeta. Man ska se till att staten för sin del har en fungerande tillsyn och att tillsynsmyndigheterna också bistår kommunerna i planeringen för de framtida behoven. Sedan är det också vår uppgift att se till att kommunerna har ekonomiska förutsättningar att leva upp till detta. Det är inte minst därför som vi ser till att kommunerna får ett ökat stöd. Vi kommer nu att lämna ett förslag om att skjuta till ytterligare ett par miljarder till kommunerna för att förbättra deras ekonomiska situation så att de kan anställa mer personal.

Sedan ska man vara medveten om att bilderna av äldreomsorgen är en smula varierande. Man får akta sig för att bara hänvisa till den bild som ges i medierna. Socialstyrelsen har gjort en stor kartläggning, som presenterades för en månad sedan, och av den framgår att väldigt mycket faktiskt har förbättrats när det gäller äldreomsorgen och det särskilda boendet.

Några siffror kan vara intressanta att ta del av. Socialstyrelsen konstaterar att en tydlig förbättring har ägt rum under senare år när det gäller boendestandarden i särskilda boendeformer. År 1993, för bara åtta år sedan, delade drygt 15 % av samtliga personer i särskilda boendeformer rum med annan person än maka eller make. Man bodde alltså i flerbäddsrum. Motsvarande siffra för förra året var knappt 6 %, dvs. en kraftig förbättring av boendestandarden. Jämfört med 1993 bodde också förra året betydligt färre personer i boende utan egen dusch och utan egen toalett. Standarden i det särskilda boendet har höjts väsentligt, beroende på kommunernas insatser.

Socialstyrelsen rapporterar också, vilket är ganska viktigt, att utbildningen hos baspersonalen inom det särskilda boendet har ökat och fak-

tiskt är bättre än inom övrig omsorg. Man konstaterar också att vistelse-tiderna i det särskilda boendet är korta. Mer än hälften av de boende vistas i det särskilda boendet kortare tid än två år. Det är ganska naturligt att det blir ganska korta tider.

Man konstaterar också, som sagt, att boendestandarden i det särskilda boendet är bra.

Problemet nu är just att efterfrågan är större än vad kommunerna kan tillgodose, och det är oacceptabelt. Vi måste se till att kommunerna har planer för detta och att de har ekonomi för att kunna förverkliga sina planer. Det arbetet pågår nu för full fart på initiativ av länsstyrelserna.

Anf. 38 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Men vad hjälper det egentligen, socialministern, om standarden på det särskilda boendet har blivit bättre om inte människorna kan komma till det, om de inte får ta del av den? Det är väl jättebra om det blir en bra standard på vården; det vill vi väl alla ha. Det är ingen motsättning i det, absolut inte. Men det måste också finnas tillgång till vård för den som behöver det. Problemet, precis som socialministern sade, är att efterfrågan är större än tillgången. Då kan man fråga sig vad det i så fall beror på. Antingen kan det vara ekonomiska situationer som gjort att man inte har kunnat bygga i den utsträckning man tänkt sig, eller också är det något fel på planeringen. Jag kan inte förstå någonting annat.

Orsaken till min interpellation är att många äldre, och även många i personalen som vårdar de äldre, mår väldigt dåligt i dag. Många äldre vårdas i boenden som inte på något sätt är anpassade till deras situation eller tillstånd.

Socialministern pekar i sitt svar bl.a. på en ny bestämmelse i socialtjänstlagen, som innebär att länsstyrelsen ska vaka över kommunerna så att de äldre t.ex. får tillgång till särskilda boendeformer och att man därmed uppfyller socialtjänstens krav på vissa insatser för de äldre personerna. Det är väl bra i och för sig. Exemplet från Stockholms län är naturligtvis också väldigt bra, dvs. att man samlar in uppgifter och går igenom hur situationen är. Här har regeringen, med länsstyrelsen som sin förlängda arm, en möjlighet att påverka planeringen och att påverka dessa sammankomster.

I socialministerns svar verkar det ändå som om ministern beträffande den medicinska vården har börjat titta på landstingens förmåga igen. Är det så? Enligt ädel skulle kommunerna klara åtminstone en stor del av den medicinska vården själva. Är det möjligen så att socialministern på nytt vill ge landstingen och sjukvårdshuvudmännen ett ökat ansvar för äldresjukvården?

Riksdagen framhöll i anslutning till införandet av ädelreformen 1992 att samhällets service till vård av de äldre ska vila på tre grundläggande principer: rätten att själv bestämma hur man vill leva sitt fortsatta liv, rätten till trygghet och rätten till valfrihet. Anser socialministern att de här principerna har infriats?

Vi kristdemokrater anser inte det. Vi vill ha en värdighetsgaranti som konkret uttrycker vad vården och omsorgen om de äldre ska innebära. Den ska omfatta, menar vi, både medicinsk kvalitet och omvårdnadskvalitet. Inom äldrevården ska den bl.a. innebära att det ska finnas en läkare knuten till varje sjukhem och till varje hemsjukvårdspatient, en läkare

som är specialiserad på åldrandets sjukdomar och problem och som regelbundet besöker dessa omsorgstagare. Det ska finnas särskilda vårdenheter för senildementa och andra boende. Att det nu börjar vidtas åtgärder så att det finns större tillgång på egna rum tycker vi är bra, men det finns mer att göra på det området. Det ska också vara en självklarhet att äldreboendet ska finnas i eller i närheten av den kommunal del där den person det gäller tidigare har bott.

Jag skulle kunna räkna upp en massa konkreta och praktiska saker som i dag inte fungerar inom äldreomsorgen. Det är väl ändå ytterst, även om kommunerna har sitt ansvar, regeringens sak att se över det här.

Anf. 39 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag nämnde Stockholms län som ett exempel på hur en bra länsstyrelse kan fungera, men också som ett exempel på ett område där Kristdemokraterna är med och bestämmer och där det inte fungerar när det gäller de medicinska insatserna. Det går inte att hela tiden hävda att det är regeringens ansvar då detta är ett område där det är så klart uttalat att landstingen och kommunerna har huvudansvaret. Kommunerna har huvudansvaret för äldreomsorgen; landstingen har ansvar för sjukvården. Då måste ju landstingen se till att det verkligen fungerar när det gäller läkarmedverkan i äldreomsorgen.

Stockholms län, där Kristdemokraterna faktiskt har ett mycket stort inflytande, har inte klarat detta. Det är inte så att Stockholms län på något sätt lever upp till någon sorts värdighetsgaranti när det gäller äldreomsorgen. I Stockholms län har man varit så koncentrerad på de andra garantierna i sjukvården att en stor del av primärvården och en del av de medicinska insatserna i äldreomsorgen faktiskt har kommit på efterkälken.

Det här leder inte till att jag tycker att staten ska ta över ansvaret för Stockholms läns landsting, utan det leder just till detta: en uppmaning till länsstyrelsen och till Stockholms län att diskutera med både landstingspolitikerna och kommunalpolitikerna om vad man kan göra för att förbättra läget. Det är kommunerna som har ansvar för äldreomsorgen och landstingen som har ansvar för de medicinska insatserna, för läkarmedverkan, när det gäller äldreomsorgen.

Det återstår mycket att göra. Det hjälper inte att ställa ut allmänna löften om värdighetsgarantier om det inte finns ekonomiska resurser och en vilja i kommuner och landsting att göra någonting åt detta. Vad vi kan göra från riksdagens sida är att se till att kommuner och landsting har de här ekonomiska resurserna. Sedan ska vi från statens sida driva på utvecklingen.

Jag menar att väldigt mycket just nu sker runtom i landet för att förbättra situationen. Kommunalpolitikerna tar sin uppgift på allvar, likaväl som landstingspolitikerna gör det. Men det gäller att se till att stimulera dem till bättre planering och att vi gemensamt ser till att de har ekonomiska resurser att leva upp till detta. Då kan det bli någonting. Allmänna löften om garantier leder inte till förbättringar om de inte åtföljs av ökade resurser.

Anf. 40 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag räknade med att socialministern skulle dra upp Stockholm. Därför har jag tagit med mig en skrift som heter *Sanningen om Stockholm*, där vi från kristdemokratiskt håll pekar på hur den verkliga sanningen är när det gäller situationen inom äldreomsorg, inom barnomsorg och på olika andra håll. Jag vill gärna överlämna den till socialministern senare.

Socialministern säger helt riktigt att det är kommunerna som har ansvaret, kanske inte det yttersta men ändå ett ansvar, att organisera äldreomsorgen och se till att den fungerar som den ska efter de regler och riktlinjer som finns. Men för att äldreomsorgen ska kunna fungera på ett bra sätt krävs det ändå, anser jag, mer initiativ och stöd från statens sida. För att ädelreformens grundläggande principer ska kunna gälla måste det satsas på äldreomsorgen på ett helt annat sätt än vad som hittills har gjorts från regeringens sida, anser jag.

Att man nu börjar förstå att vården kräver mer personal tycker jag är bra, och att deltidstjänster kan göras om till heltidstjänster är också bra. Det är ett statligt engagemang. Fler sådana engagemang!

Man kan inte begära att kommunerna till hundra procent ska kunna uppfylla den kvot som de är ålagda om inte staten också stöder dem ekonomiskt. Genom de indragningar och pålagor av ekonomisk karaktär som man har lagt på kommunerna i våra dagar har många oerhört stora problem och bekymmer med delar av äldreomsorgen.

Anf. 41 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tycker inte alls att det är en dålig princip att kommuner och landsting är ansvariga och att vi har ett decentraliserat ansvar på de här områdena. Jag ser fram emot att valrörelsen 2002, dvs. nästa år, kommer att handla just om vården och omsorgen och att de ansvariga kommunalpolitikerna får redovisa för sina väljare vad man gör och hur man tänker lösa problemet.

Det gäller naturligtvis också landstinget. Det är rätt viktigt att det är medborgarna i Stockholms län som fäller domen över den majoritet som i dag verkar. Jag kan dessvärre bara konstatera att det finns ett stort glapp mellan det kristdemokraterna säger här i riksdagen om sin satsning på vård och omsorg och vad som faktiskt sker i Stockholms län när det gäller exempelvis äldreomsorgen. Det finns ingenting att vara stolt över när det gäller Stockholms läns landsting och de medicinska insatserna i äldreomsorgen.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2001/02:68 om de hemlösa

Anf. 42 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Margareta Viklund har frågat mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att komma till rätta med de hemlösas situation samt på vilket sätt regeringen tänker ta till vara de goda behandlings- och vårdresul-

tat som finns. Margareta Vilkund väcker också frågan om det är aktuellt att utforma en handlingsplan tillsammans med kommuner och landsting.

Hemlöshet är ett samhällsproblem som engagerar och bekymrar många medborgare. Många skriver till mig och undrar hur man bäst kan komma till rätta med problemet. Tyvärr finns det inga enkla svar på frågor om hemlöshetens orsaker och vad som kan göras för att avhjälpa hemlöshetsproblemet. Ansvar för att hem- och bostadslösa människor får hjälp och stöd att förändra sin situation vilar på kommunen, främst socialtjänsten. Många som är hemlösa har också andra svåra problem, som psykiska störningar och missbruk. Ofta behövs insatser på bred front för att hjälpa dem till en bättre social situation. Många vill, och kan också, få hjälp från socialtjänsten, medan andra har problem som är svårare att åtgärda.

För att se över insatserna mot hemlösheten och föreslå åtgärder som på lång sikt kan förbättra de hemlösas situation tillsatte regeringen i slutet av 1999 en parlamentarisk kommitté. För att stimulera utvecklingen av nya metoder för att avhjälpa hemlösheten avsatte regeringen samtidigt under en treårsperiod sammanlagt 30 miljoner kronor. Medlen, som fördelas av regeringen på förslag från Hemlöshetskommittén, används till nyskapande projekt som syftar till att skapa en bättre situation för hemlösa och förhindra att hemlöshet uppstår. Hemlöshetskommittén kommer i sitt slutbetänkande, som avlämnas i slutet på detta år – jag tror att det är den 21 december – att redogöra för resultatet av satsningarna. I vårbudgeten avsatte regeringen ytterligare 30 miljoner kronor för att fortsätta försöksverksamheten 2002–2004. Medlen kommer att disponeras av Socialstyrelsen i avsikt att följa upp och utveckla de förslag som Hemlöshetskommittén kan komma att lämna. I överläggningarna med Socialstyrelsen har särskilt nämnts behovet av utveckling av lokala kartläggningar av hemlöshetens omfattning samt insatser för psykiskt funktionshindrade och missbrukare.

Låt mig avslutningsvis framhålla att hemlöshet är ett svårt och mångfasetterat samhällsproblem. Det löses inte med några enstaka åtgärder. Det handlar bl.a. om en social bostadspolitik, en aktiv och engagerad socialtjänst och en väl fungerande psykiatrisk vård samt, inte minst, om insatser från medmänniskor och ideella organisationer för att stödja utsatta människor. Hemlöshetskommitténs arbete har enligt min bedömning bidragit till att föra upp frågan på den politiska och medmänskliga dagordningen. Jag är därför övertygad om att det finns goda förutsättningar för att de aktiviteter som genererats i hela landet med utgångspunkt i Hemlöshetskommitténs arbete kommer att få bestående resultat.

Anf. 43 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Först ber jag att få tacka för svaret, som jag tycker var bra. Det är precis som socialministern säger, att de hemlösas situation alltmer har fokuserats i vårt samhälle. Först när vi började få en inblick i att det inte bara är i USA, Ryssland och andra länder utan också i vårt land som vi har hemlösa har vi på något sätt börjat att på allvar ta åt oss problemen.

Redan i december 1998 tillsatte regeringen en parlamentarisk kommitté, som ministern sade, med uppdrag att föreslå och initiera åtgärder som syftar till att skapa en bättre situation för de hemlösa och att för-

hindra hemlösheten. Man avsatte 30 miljoner kronor för detta. Sedan har man avsatt ytterligare 30 miljoner kronor i årets budget för att fortsätta utvecklingsinsatserna. Ett tjugofemtal projekt är resultatet av verksamheten, säger ministern.

Anser socialministern att de hittills satsade 30 miljoner kronorna givit några avtryck i den enskilde hemlöses situation?

I t.ex. Dagens Nyheter i lördags fanns en brett upplagd artikel om de hemlösas situation i Stockholm, där vi upplystes om att Bryggan stängs och många blir av med sin fasta punkt, medan Stadsmissionen öppnar ett stort nytt hem, Bostället, på Södermalm. Där ska man stegvis försöka slussa ut människor till ett eget och självständigt boende. 40 platser ska hemmet ha.

Enligt min uppfattning verkar det som om de hemlösa på något sätt befinner sig ute på ett gungfly. Ingen eller få vill hoppa ut på tuvorna för att dra upp dem på fast mark. Det fattas en helhetssyn.

Det är en skamfläck för vårt land att det i dag finns hemlösa i Sverige. Det är en skamfläck på välfärdsstatens image, men framför allt är det en stor tragedi för den enskilda. Det hör till mänskliga rättigheter att ha tak över huvudet.

Orsakerna till hemlöshet kan vara många. Arbetslöshet, missbruk, skilsmässa, psykiska problem, social missanpassning, svårt att i överhettningstider få tag i en lägenhet kan vara några av problemen. Dålig koordinering och samverkan mellan kriminalvård och socialvård kan vara andra orsaker. Sedan finns det en del som påstår att det finns människor som vill leva ett vagabonderande liv. De vill inte ha någon fast plats i tillvaron, säger man. Men det tror inte jag på. Enligt olika rapporter framkommer att ingen blir uteliggare för att han eller hon vill vara det. Alla hemlösa vill ha ett hem.

Men trots att det satsas ganska mycket på gruppen hemlösa, både från myndigheter och enskilda, minskar ändå inte antalet. I stället tycks det öka. Det skulle vara intressant att veta på vad sätt Hemlöshetskommittén kan bidra till att minska hemlösheten. Socialstyrelsen anser exempelvis att det behövs större flexibilitet i de boendeantern som erbjuds dem som har svårt att klara eget boende. Ställer socialministern upp på det påståendet? Är socialministern i så fall beredd att utarbeta en generell handlingsplan för att komma åt hemlösheten och rehabilitera de hemlösa?

Anf. 44 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Nyligen kunde man läsa i Alingsås tidning, som är tidningen i min hemkommun, att en hemlös tvingades tälta på Rias tomt. När jag har läst lite grann av den rapport som vi har fått in till "Hela människan", som jag är ordförande i och som är kyrkornas sociala samarbetsorganisation för de här frågorna, kan jag konstatera att ganska många just lyfter fram nöden som orsak till att man tvingas öppna någon form av boende.

Samtidigt påpekar man också att man får väldigt lite resurser. Ofta jobbar man med helt ideella krafter i en behandling av en mycket utsatt och komplicerad grupp människor.

Det här är naturligtvis en följd av bl.a. de besparingar som kommunerna har gjort på framför allt den sociala sidan. Man kan ofta se när man

läser protokoll från budgetdebatterna i kommunerna att just socialförvaltningen hänvisar till att man nu har fått ordning på sin ekonomi. Man riskerade att övertrassera kontona ganska rejält.

Sedan kan man se någon liten passus om att kommunen inte längre tänker upphandla så mycket tjänster som den har gjort tidigare. Vilka tjänster är det då man talar om? Jo, det är naturligtvis tjänster för de mest utsatta. Det är behandlingshem för både barn och unga och framför allt för missbrukargrupperna.

Om kommunen inte upphandlar behandling eller ser till att den har egen behandling av gruppen utsatta människor klarar de förr eller senare inte av sin situation och hamnar ute på gatan. De kanske till slut hamnar hos någon hjälporganisation där människor känner stort engagemang och därmed tar över det ansvar som kommunen egentligen borde ha haft.

Det skulle vara intressant att få höra socialministerns syn på vad som är samhällets ansvar och hur vi ska komma till rätta med hur man utan att betala för det lämpar över ansvaret för en mycket svag grupp på ideella organisationer och människor som känner för det.

I den besparingspolitik som har varit har kommunerna sparat på den sociala sidan likväl som på skolan. Kommunerna har också sparat på sina bidrag till ideella organisationer. Men de ideella organisationerna har fått ta över mer av verksamheten. Det känns ganska frustrerande. Det är ett stort och komplicerat problem.

Det är den mest utsatta gruppen människor som finns i den typen av verksamhet. De hamnar till slut i rollen att vara bostadslös och hemlös. Den gruppen har få företrädare i samhällsdebatten medan vi kan se oerhört många som skriker om skattesänkningar, skattelättnader och förbättringar för de redan väl ställda. Jag vill höra socialministerns syn på det.

Anf. 45 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Marianne Samuelsson tar upp en mycket stor och viktig fråga, nämligen samspelet mellan frivilligsektorn, frivilligorganisationer och ideella organisationer å ena sidan och de samhälleliga institutionerna å andra sidan. Det är i första hand socialtjänsten i kommunerna men också andra myndigheter.

Min hållning i det fallet är mycket enkel. Samhället kan aldrig och får inte hänvisa till ideella organisationer och trappa ned sitt eget ansvar. Enligt socialtjänstlagen, som är en alldeles förnämlig lagstiftning, är det samhället som har ansvaret för att erbjuda varje medborgare drägliga och rimliga livsvillkor.

Det är samhällets sak att se till att människor får stöd för att få ett arbete, stöd för att få en bostad och stöd för att kunna utveckla sitt eget liv. Man kan se runtom i landet hur kommuner har motiverat neddragningar i den kommunala verksamheten med hänvisning till att det finns ideella organisationer. Det är djupt olyckligt.

Ideella organisationer kan däremot spela en viktig roll för att uppmärksamma det offentliga på problemen och också för att företräda människor som kommer i utsatta situationer. Det är viktigt att veta att det inte minst bland många som går under definitionen hemlösa finns en miss-tänksamhet mot samhälleliga institutioner.

De känner sig svikna av socialsekreteraren som de har varit i kontakt med eller av andra representanter för det de upplever som Myndig-

hetssverige. Det kan vara viktigt att de får möta människor som inte omedelbart företräder samhället. De kan tala om sina problem, möta andra i samma situation och få hjälp.

Där spelar frivilliga organisationer en väldigt stor roll att uppmärksamma problemet, att företräda människor som är utsatta och ställa krav på samhället. Men samhället får inte och ska inte hänvisa till det ideella arbetet och därmed minska sitt eget ansvar. Det är otroligt viktigt att man har den distinktionen klar för sig.

Jag tror att Marianne Samuelsson och jag har samma grundläggande uppfattning i den frågan. Det betyder att vi bör uppmärksamma alla politiskt ansvariga lika väl som dem som arbetar i socialtjänsten på att socialtjänstlagen mycket tydligt anger vad som är samhällets ansvar och att det är vad som gäller. Däremot kan man utveckla ett samarbete och ge stöd till det ideella arbete som spelar en mycket stor roll för att vi ska nå våra sociala mål.

Jag håller med Margareta Viklund när hon säger att det i den offentliga debatten finns och väl alltid har funnits en sorts föreställning om att det finns människor som självmant väljer hemlöshet. Jag tror att det är en av de stora myterna i samhället. De allra flesta, och förmodligen alla, upplever en påtvingad hemlöshet beroende på att de befinner sig i en social situation som de inte längre kan hantera på grund av en lång rad problem som de har mött.

Ingen vill vara uteliggare. De människor som i dag är hemlösa befinner sig i en sådan situation att de begär och kräver hjälp från samhället för att endera komma ifrån sitt missbruk, för att komma i kontakt med ett mer drägligt liv, för att få en bostad, ett arbete och möjlighet att försörja sig själv. Det är samhällets plikt att ställa upp.

Hemlöshetskommittén kommer att redovisa sitt slutbetänkande den 21 december, tror jag. Jag väntar mig att den ska redovisa resultaten av de satsningar som har gjorts och de projekt som man har finansierat och stött så att vi med detta material ska kunna bedöma vad som behövs i framtiden.

Det är mycket möjligt att det kan leda till att vi gör en särskild plan med utgångspunkt från Hemlöshetskommitténs rapport. Men innan vi bestämmer oss för det ska vi ta del av rapporten som kommer om några veckor.

Anf. 46 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Det var glädjande besked som socialministern kom med att vi verkligen måste titta på frågan ordentligt och att det också är möjligt att man kanske ska göra en plan för hur man ska kunna komma åt problemet på ett rätt och riktigt sätt. Det tycker jag låter väldigt bra. Vi får vänta och se vad rapporten kan säga.

När det gäller de människor vi talar om handlar det också om vår syn på medmänniskan och mänskliga rättigheter. Det är oerhört viktigt att vi inte glömmer dessa människor i allt vårt välfärdstänkande. Som många säger är det på omsorgen om dem som befinner sig längst ned på välfärdsskalan som man kan bedöma hur ett lands välfärd är.

Jag förstår av allt socialministern har sagt att det är oerhört angeläget att minimera hemlösheten och att få ned antalet hemlösa så mycket som möjligt. Jag håller också med socialministern om att frågan om hemlös-

het är ett mångfasetterat samhällsproblem. Många goda krafter måste in för att hjälpas åt att lösa problemet.

Det finns många goda exempel redan i dag på väl genomförda projekt. Marianne Samuelsson nämnde något om det här. Jag anser inte att man kan lägga över hela ansvaret för de hemlösas situation på kommunerna. Som jag sade i den tidigare debatten vi hade om boendet för de äldre måste staten ta sitt ansvar också här.

Det är staten och regeringen som i stort har ett speciellt ansvar för landets välfärdspolitik. I ministerns svar hörde jag väldigt lite om det ansvaret. Vi kristdemokrater kan inte acceptera den utveckling vi ser i dag. Vi menar att man måste medvetet försöka utrota hemlösheten.

Därför anser vi att behovet av en strategi för hemlösheten är akut. Vi efterfrågar en nollvision och en politisk vilja att verkligen lösa problemen kring hemlösheten. Det skulle på nationell nivå kunna innebära att regeringen initierar t.ex. en nationell kampanj där målet är att utrota hemlösheten i Sverige.

Man skulle kunna driva den kampanjen på olika sätt. Bl.a. skulle Folk- och bostadsräkningen också kunna komma in i det arbetet. Vi ser gärna att Hemlöshetskommitténs uppdrag breddas så att det också kommer att handla om missbrukarvård i samarbete med myndigheter och organisationer. Man borde kunna ändra lagstiftningen så att samrådsförfarande blir obligatoriskt inför hot om vräkning.

I arbetet kring hemlösheten finns ett antal goda exempel från hela landet. De är dokumenterade på olika sätt. De goda exemplen borde man också kunna samla i en skrift eller lägga ut på en hemsida så att intresserade kan ta del av dem.

Fru talman! Det finns oerhört mycket att göra på detta område om vi verkligen sätter oss ned och funderar på hur vi ska kunna arbeta med frågorna i samverkan med andra utifrån en strategi och med en klar målsättning om människans lika värde i alla situationer.

Anf. 47 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Hemlösheten engagerar många människor, säger socialministern i sitt svar. Och så är det ju till viss del, men det är också så att hemlösheten engagerar många människor när det kommer till frågan om att få bygga en boendeform för hemlösa. Då gäller det inte att de hemlösa ska få det bättre, utan då gäller det rädslan för att få in problem i människors bostadsområden.

Jag håller helt med om att hemlöshet är ett komplext problem för individen. Det är nämligen inte så enkelt att man kan plocka ut en hemlös och säga: Här är en hemlös – han eller hon ser ut så här och hans eller hennes situation är så här! Bakom den hemlöse finns ofta en komplicerad situation med många olika delar i det hela.

Därför vore det intressant att få reda på om socialministern redan i dag har några tankar kring hur en handlingsplan för hemlösheten bör se ut. Det är klart att socialtjänsten måste ha ett stort och tungt ansvar, men det ansvaret måste också vara så tydligt att också övriga medborgare är villiga att vara med och ta det. Man får inte hamna i det läget att man inte är lika intresserad av planen längre när den ska verkställas.

Den kanske absolut viktigaste delen i detta är att utföra ett tidigt, förebyggande arbete genom ett aktivt barn- och ungdomsarbete och genom att förebygga riskerna med att hamna i drogmisbruk.

Anf. 48 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Om tre veckor kommer således Hemlöshetskommittén med sin slutrapport. Jag hoppas att den ska kunna vara en god grund för diskussioner här i riksdagen om vad vi kan göra på nationell nivå för att komma till rätta med hemlösheten.

Jag vill upprepa vad jag sade om att vi när vi får denna rapport också ska kunna ta ställning till i vilken mån det behövs en särskild handlingsplan. Vi har inte sett rapporten än, och vi vet inte vilka slutsatser kommittén drar av den försöksverksamhet man har stimulerat. Jag hoppas att den ska vara vägledande för en fortsatt diskussion, eftersom detta är ett komplext problem. Det går inte att säga exakt vilka åtgärder vi kan vidta. Men med kommitténs arbete som grund och med dess utvärdering av sina egna projekt och sin egen försöksverksamhet ska vi kunna ta ställning. Då ska jag också kunna svara på Marianne Samuelssons frågor om hur en sådan här handlingsplan skulle kunna se ut.

Jag hoppas att detta ska kunna vara en grund för att vi här ska kunna bestämma oss för att staten nu har ett ansvar på de här områdena och att vi måste intensifiera vårt arbete. Jag delar nämligen uppfattningen att det är många faktorer som spelar in när det gäller hemlöshet – allt ifrån arbetsmarknadspolitiska insatser över bostadspolitiska till rena insatser från socialtjänsten, missbrukarvården eller vad det nu kan vara för någonting. Här kan man inte säga att det bara finns *en* samhällelig aktör som är ansvarig, utan här måste vi samverka över hela fältet. Jag ber därför att få återkomma till frågan om hur en sådan handlingsplan skulle kunna se ut.

Anf. 49 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag hoppas också att den rapport som socialministern pekar på ska vara grundläggande för det framtida arbetet för de hemlösa.

Jag tycker att vi verkar vara på samma linje och följa samma väg när det gäller de hemlösa situation och vad som kan göras för de hemlösa. Det tycker jag känns betryggande. Nu hör jag inte det där om kommunernas, statens, regeringens och landstingens ansvar längre, utan här handlar det om att ha en gemensam linje. Det är viktigt och angeläget.

Det finns två saker som jag inte hann med att ta upp i mitt förra inlägg. Jag skulle vilja koppla dem till detta. Det gäller forskningen om de hemlösa situation. Den har nämligen en mycket svag ställning i vårt land, och det får bl.a. till följd att grundläggande frågor som metoder vid denna typ av forskning inte har varit föremål för en genomgripande behandling. Vi kristdemokrater anser att det är viktigt att forskning om bostadssociala frågor är ett angeläget deltema i den samhällsvetenskapliga forskningen. Det är viktigt att vi får kunskap om hur många de hemlösa är. Vi gissar oss till det på ett ungefär, och det kommer olika siffror när det gäller hur många de hemlösa är från Socialstyrelsen och i andra sammanhang. Vad beror deras egentliga situation på, och varför blir de fler? Vi tror att vi vet så mycket, men vi vet nog ändå inte tillräckligt om de hemlösa situation.

Fru talman! Jag tycker sammanfattningsvis att det har varit en bra debatt, och jag är glad över att socialministern är så positivt inställd till just denna fråga som han har visat sig vara i den här debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2001/02:34
26 november

Svar på
interpellationer

11 § Svar på interpellation 2001/02:74 om EU-skatter på alkoholdrycker

Anf. 50 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Nils-Erik Söderqvist har frågat mig om den svenska regeringen anser det rimligt att acceptera en av EU formellt fastställd högsta skattesats för alkoholdrycker.

Nils-Erik Söderqvist har bl.a. anfört att den europeiska kommissionen nu arbetar med ett förslag om att införa såväl ett gemensamt golv som ett tak för alkoholbeskattningen inom EU och att ett införande av ett sådant gemensamt tak skulle medföra ökade alkoholskador och samhällskostnader.

Enligt gällande rådsdirektiv på alkoholskatteområdet ska rådet regelbundet på grundval av en rapport och, vid behov, ett förslag från kommissionen granska alkoholskattesatserna och enhälligt, efter samråd med Europaparlamentet, vidta nödvändiga åtgärder. Kommissionens rapport och rådets överväganden ska ”ta hänsyn till den inre marknadens korrekta funktion, konkurrensen mellan olika kategorier av alkoholdrycker, det verkliga värdet av skattesatserna och fördragets vidare syften”.

Kommissionen förbereder för närvarande en sådan rapport. Rapporten förväntas lämnas till rådet under våren 2002. Något beslut om att överlämna en sådan rapport till rådet har således inte fattats av kommissionen. Det är inte känt om den kommande rapporten kommer att åtföljas av några förslag till direktivändringar. Om direktivändringar föreslås får regeringen då ta ställning till de aktuella förslagen.

Sverige har i arbetet inom EU vid ett flertal tillfällen hävdat att en höjning av minimiskattesatserna för alkoholdrycker bör ske samt att det inte bör vara möjligt för medlemsstaterna att ha nollskattesats på vin. På svenskt initiativ antog EU:s hälsoministrar under det svenska ordförandeskapet en rådsresolution om behovet av en gemensam strategi inom EU för att minska alkoholens skadeverkningar. I resolutionen understryker hälsorådet att en hög hälsoskyddsnivå måste tillförsäkras inom de politikområden som är viktiga för folkhälsan. I detta sammanhang nämns särskilt punktskatter på alkohol.

Regeringens uppfattning är alltså den att gällande minimiskattesatser på alkoholdrycker inom EU bör höjas med hänsyn till folkhälsan. Denna uppfattning kommer regeringen även att framföra vid en eventuell diskussion i rådet om ändringar av gällande alkoholskattedirektiv. Principiellt bör det vara upp till varje medlemsstat att bestämma den högsta skattesatsen för alkoholdrycker.

Anf. 51 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Jag vill först tacka finansministern för svaret. Jag har valt att väcka frågan nu, innan kommissionen lämnar sin granskningsrapport om alkoholskattesatserna. Ska vi kunna påverka måste vi ligga steget före, och inte komma efter.

Vi har i Sverige en lång erfarenhet av den s.k. konsumtionsmodellen, dvs. att priser och tillgänglighet på ett avgörande sätt påverkar konsumtionen och alkoholskadorna. Det är också en erfarenhet som delas av Världshälsoorganisationen och av en lång rad internationella forskare på området.

I detta sammanhang har vi varit oerhört framgångsrika i Sverige, och vi är det fortfarande. Många av EU:s medlemsländer har avsevärt högre alkoholkonsumtion än Sverige, och flera av EU:s medlemsländer har mer än dubbelt så många alkoholrelaterade sjukdomar som Sverige.

Vi har insikt, och vi kan påverka. Vi har dessutom Världshälsoorganisationen med oss, där också samtliga EU:s medlemsländer finns med.

I finansministerns svar på min interpellation är det framför allt fyra ting jag uppskattar. Det första är att regeringen ställer sig bakom kravet på en höjning av minimiskattesatserna på alkohol. Det andra är att regeringen hävdar att även vin bör beskattas. Det tredje är att Sverige som ordförandeland tog initiativ till en rådsresolution om en gemensam strategi för att minska alkoholskadorna och att alkoholbeskattningen särskilt nämns där. För det fjärde uppskattar jag att regeringen hävdar nationell suveränitet att bestämma den högsta skattesatsen för alkohol.

Nu går jag över till mina följdfrågor till finansministern med anledning av finansministerns svar på min interpellation. Om mitt minne inte sviker mig fanns det i EU på 80-talet försök med initiativ till en harmonisering av alkoholbeskattningen som då inte vann gehör. Är det möjligt att nu återigen ta sådana initiativ? Vad är finansministerns bedömning inför en sådan situation?

Alkoholbeskattningens golv lades fast av EU 1992. När är det realistiskt att tro att vi får en höjning av golvet? Vilka ytterligare initiativ, utöver dem som redan tagits, tänker regeringen ta för att få i gång en sådan debatt och en sådan diskussion?

Anf. 52 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Det är inte ofta som jag kan hålla med finansministern. Men han avslutar sitt svar med att det bör vara upp till varje medlemsstat att bestämma den högsta skattesatsen för alkoholdrycker, och det tycker jag är ett riktigt uttalande.

Länderna inom EU har olika traditioner när det gäller punktskatter. Det finns därför ingen anledning att sträva efter en gemensam lagstiftning inom unionen. Däremot är det inte särskilt klokt att bortse från verkligheten och tro att vi i Sverige skulle kunna föra en skattepolitik som alltför mycket avviker från omvärldens. Det gäller inte bara alkoholskatter och andra punktskatter utan även inkomstskatter, kapitalskatter, förmögenhetsskatter m.m. Vi är en del av den inre marknaden, som också Nils-Erik Söderqvist påpekar.

Jag kan hålla med interpellanten om att det ur ett folkhälsoperspektiv naturligtvis är önskvärt att begränsa skadeverkningarna av alkoholmissbruk. Tillgänglighet och priser är två viktiga komponenter. Men tyvärr

leder höga alkoholskatter och alltför reglerade öppethållandtider fel. Den illegala handeln med alkoholdrycker och tobak har enligt samstämmiga uppgifter ökat i omfattning. Systembolagets försäljning i södra Sverige påverkas kraftigt av såväl den legala som den illegala införseln av alkohol. Det finns beräkningar om att mer än 50 % av spritkonsumtionen är obeskattad i Sverige. Detta medför att den samhälleliga kontrollen över tillgången är en illusion, att staten går miste om skatteintäkter och att det skapas ett underlag för ökad organiserad brottslighet.

Om ganska precis två år kommer varje svensk att få föra in minst 10 liter sprit, 20 liter starkvin, 90 liter vin och 110 liter öl varje gång man passerar gränsen. Med alltför stora skillnader mellan inköpspriset utomlands och i Sverige skapas en marknad som på kort tid kan ödelägga många års arbete med att hindra en utbredning av spritmissbruk. Att staten kommer att tappa skatteintäkter är ställt utom allt tvivel.

Med höga skatter på öl slås svenska bryggare ut. Redan i dag rullar det in mer än 200 000 liter öl varje dag som inte beskattas i Sverige. Var tredje starköl som konsumeras i landet är varken köpt på Systembolaget eller på restaurang. Bryggerier läggs ned, arbetslösheten ökar och ölkonsumtionen ökar. Det borde vara uppenbart vad man ska göra i ett sådant läge. I stället för att defensivt följa utvecklingen gäller det att ta initiativet. Nyckelorden är upplysning och marknadsanpassning.

Tobaksbruket har sjunkit kraftigt genom många års enveten upplysning i förskolor, skolor och medier. I andra länder har man framgångsrikt kunnat begränsa alkoholkonsumtionen på liknande sätt. För att avdramatisera alkoholen krävs det ovanliga djärva informationsgrepp, men också att vi gemensamt kan få bort den lönsamma illegala marknaden. För att klara det krävs att vi anpassar oss till omvärldens skattenivåer. Vi behöver inte bli något lågskatteländ när det gäller alkohol, men vi måste minska incitamenten för smuggel- och svarthandel. Den danska nivån förefaller vara en lämplig nivå. Danmark tillhör högskatteländerna inom EU när det gäller alkohol, även om man har en bra bit till den svenska nivån.

Min fråga till finansministern är: Hur ser regeringens strategi ut för att vända utvecklingen, dvs. hur avser finansministern att förändra skatterna och införselkvantiteterna under de närmaste två åren för att undvika de skador som både folkhälsan och statskassan kan drabbas av?

Anf. 53 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Det är viktigt att vi också i fortsättningen kan vidmakthålla den position som Sverige har i EU och Europa som det land som kanske har den lägsta dödligheten och de lägsta skadorna av alkohol. Ett väldigt viktigt instrument för att nå denna position har ju varit just vår alkoholbeskattning. Nu räcker det inte enbart med insatser kring alkoholbeskattningen, utan det behövs också ett intensivt upplysnings- och informationsarbete. Det behövs naturligtvis också mycket forskning på området. Jag tror att de sociala skadeverkningarna av alkoholen och de mänskliga öden som alkoholen orsakar individer är tillräckligt starka skäl för att man ska inse att det också i fortsättningen är viktigt att ha en alkoholbeskattning som kan understödja en utveckling som gör att vi kan bevara den position som relativt sett ändå är betydligt bättre än i många andra länder i EU.

Som svar på de frågor som Nils-Erik Söderqvist tog upp vill jag gärna säga att jag inte tror att det är bra med någon form av harmonisering av skattesatserna på alkoholområdet.

Jag är naturligtvis också överens med Carl Erik Hedlund om att det är den svenska riksdagen som ska bestämma alkoholbeskattningen och inte Europaparlamentet eller något annat EU-organ. Det är här i riksdagen som alkoholskattenivåerna ska fastställas. Jag tycker därför att det är viktigt att vi i fortsättningen får en alkoholskattenivå som kan medverka till ett gott resultat när det gäller att bekämpa alkoholskador.

Den andra frågan som Nils-Erik Söderqvist ställde var om det är möjligt att aktualisera frågan om att höja golvet i alkoholbeskattning inom EU. Det är ju så att vin saknar beskattning i ett antal EU-länder. Det är alltid en fråga om att föra in detta vid ett tillfälle när man tror att man kan vinna någon form av framgång, eftersom det diskuteras i samband med fördragsändringar och andra tillfällen när man ska ändra principerna för skattepolitiken. Där har den svenska regeringen varit mycket tydlig och sagt att vi i fortsättningen ska låta varje nationellt parlament självt bestämma över skattesatserna. Däremot kan vi samverka om skattepolitiken på sådana områden där vi har gemensamma mål. Jag betraktar det som ett framsteg att vi under vårt ordförandeskap i våras kunde flytta fram positionerna kring alkoholpolitiken och ännu tydligare markera hur viktigt folkhälsoperspektivet är. Här finns naturligtvis en konflikt i vissa lägen, men det är viktigt för mig att just folkhälsoaspekterna ska ha den avgörande betydelsen i den konflikten.

Till sist vill jag säga att Carl Erik Hedlund och jag har haft andra debatter i kammaren på det här området, och jag delar inte hans slutsatser när det gäller hur han vill använda alkoholskatten. Om man skulle följa hans råd tror jag snarast att vi skulle öka antalet alkoholskador i Sverige, och det ska vi inte medverka till. Vi kan ha helt olika uppfattningar om hur alkoholpolitikens skattedel ska användas, men det är ändå en fördel att vi är överens om att det är den svenska riksdagen som fattar beslut om alkoholpolitikens skatteregler och inte någon annan.

Anf. 54 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Det är glädjande att konstatera att vi i den här debatten är överens om att vi inte ska ha någon harmonisering av alkoholbeskattningen på det sättet att vi får ett tak. Det är glädjande att vi har en sådan uppfattning rakt över. Jag tycker att det låter oerhört bra.

Det råder ingen tvekan om att man i EU-länderna i dag på allvar diskuterar den ökade alkoholkonsumtionen och skadorna därav. I dag tar man också upp väldigt många av våra argument. Man börjar föra diskussioner om att höja åldersgränser och man tittar på skador och kostnader. Det finns alltså en ökad medvetenhet över huvud taget.

Gro Harlem Brundtland, som ju leder Världshälsoorganisationens arbete, deklarerade för ett tag sedan att det var dags för kraftfulla åtgärder mot alkoholens skadeverkningar. Det är ju också en bra signal som har kommit nu. Jag tycker att det talar för ett ökat stöd för att vi får till stånd en höjning av alkoholbeskattningen, dvs. golvet i alkoholbeskattningen, i EU-länderna.

Men det är inte bara EU-perspektivet som påverkar det här utan naturligtvis också den svenska debatten och den svenska harmonisering

som har pågått ett tag. Sverige har nu faktiskt den högsta alkoholkonsumtionen på 100 år. Vi har sedan 1996 haft en ökning om 13 %. Färska statistik visar att alkoholkonsumtionen bara det senaste året ökat med ungefär 7 %. Vi har gått från en konsumtion om ungefär 7 liter per invånare och år till i dag 9 liter per invånare och år. Frågan är om vi nu är på väg mot 10 liter per invånare och år.

Det har gjorts en oerhörd mängd av undersökningar och forskning omkring detta. Det visar sig att en ökning med någon liter per invånare och år höjer antalet dödsfall i Sverige med ungefär 500–1 000 per år. Vi vet att den totala kostnaden för alkoholen per år i dag uppskattas ligga på över 130 miljarder per år. Detta bekymrar naturligtvis inte minst finansministern men också oss alla övriga. Det gäller då kostnader som alkoholen direkt eller indirekt förorsakar samhället. Det finns hundratusentals människor som drabbas av alkoholmissbruk, utanförskap och utslagning.

Mot den bakgrunden blir det lite lustigt när Carl Erik Hedlund lyfter fram några siffror som inte kan få stå oemotsagda. Verkligheten är en helt annan. Systembolaget, restaurangerna och livsmedelsbutikerna står för 71 % av den alkohol som i Sverige anskaffas och konsumeras. Resandeinförseln står för 20 % av den totala konsumtionen. Detta är alldeles färska siffror. Konsumtionen av hemtillverkade alkoholdrycker, hembränt, står för 5,5 %, och de smugglade alkoholdryckerna står för 3 ½ %.

Detta är den verklighet som vi har att leva i. Jag vill påstå att Systembolaget och den legala delen av utbudet i övrigt på alla sätt hävdar sig mycket bra.

Jag skulle inte minst i anslutning till ett uttalande av Gunnar Ågren, som leder Folkhälsoinstitutet, vilja ta upp en koppling som gäller hur man ska kunna förebygga och påverka attityderna. Han säger att skatten och priset tillsammans med tillgängligheten har överlägset störst påverkan. Det kan vi inte på något sätt komma ifrån.

Nu över till min ytterligare fråga till finansministern. Vi upplever nu i Sverige ett tryck för harmonisering av alkoholskatten som följd av harmoniseringen av införselreglerna. Införselreglerna i EU avseende personligt bruk innebär att man har rätt att vid ett enda tillfälle ta in nästan tre gånger den svenska konsumtionen per år och invånare. Har den svenska regeringen övervägt att ta initiativ till en omförhandling av definitionen av personligt bruk för att på så sätt bl.a. minska trycket på harmonisering av de svenska skatterna?

Anf. 55 CARL ERIK HEDLUND (m):

Fru talman! Jag har ju inte personlig erfarenhet av hur mycket som smugglas in, men jag baserar mitt anförande på inhämtade uppgifter. Det finns ju, som Nils-Erik Söderqvist sade, en hel del forskning och uppskattningar på området. Jag såg i helgen en uppgift om att en bil lastad med 96-procentig sprit blev beslagtagen vid gränsen till Norge. Spriten var inte avsedd för svensk konsumtion, men det var i alla fall fråga om illegal införsel till landet och höll också på att bli en illegal utförsel.

På samma sätt såg vi när tobaksskatten höjdes hur den illegala hanteringen av tobak tog fart, och den ligger ännu på en hög nivå. Vi har i skatteutskottet haft uppvaktningar bl.a. från Systembolaget, som har redovisat sina sjunkande siffror i de södra landsändarna, där man sett mest av både den legala och den illegala införseln.

Vad jag är orolig för är att vi genom att stirra oss blinda på de officiella siffrorna över alkoholkonsumtion missar själva poängen, nämligen att en så stor andel tillhandahålls på illegal väg, med öppethållande dygnet runt och kvaliteter som kanske inte är upp till det som finns på marknaden i övrigt. Det försvinner också skatteintäkter. Också jag är naturligtvis intresserad av att det ska finnas intäkter, så att vi kan betala statens utgifter.

Jag ställde en fråga till finansministern hur regeringens strategi för de närmaste två åren ser ut. Vi är väl ändå överens om det faktum att införselkvantiteterna om två år kommer att vara väsentligt högre än vad de är i dag och att det kommer att påverka skatteintäkterna och förmodligen också folkhälsan, om inte någonting görs.

Anf. 56 Finansminister BOSSE RINGHOLM (s):

Fru talman! Jag ska svara på den fråga som Nils-Erik Söderqvist ställde om ifall regeringen har för avsikt att nu ta något initiativ för att skapa en ny definition av begreppet personligt bruk. Det har naturligtvis diskuterats i samband med de nya regler som vi nyligen har beslutat att anpassa oss till i EU.

Regeringens uppfattning är den att det som har hänt hittills, efter det att vi nu har gjort en del förändringar i regelverket, inte är någon dramatisk förändring i konsumtionsmönstret. Vi följer naturligtvis utvecklingen mycket noga, och vårt regelsystem kommer att ändras under åren fram till 2004. På samma sätt som Danmark och Finland kommer vi då att göra en del anpassningar till EU:s regler. I varje etapp måste vi naturligtvis vara noga varse att om vi skulle få en mer omfattande alkoholkonsumtion än vad som har förutsetts tidigare, måste vi diskutera definitioner, skattepolitiska instrument och andra verktyg som man kan ha för att motverka utvecklingen.

Jag kan bara ge det svaret att vi inte för dagen har för avsikt att aktualisera diskussionen om en ny definition av begreppet personligt bruk. Men detta får naturligtvis finnas med som en av de möjligheter som måste användas som ett korrektiv för att förhindra en mer omfattande alkoholkonsumtion, om vi skulle se tendenser till en sådan i framtiden.

Det avgörande är att i den konflikt som finns mellan alkoholen och folkhälsoaspekterna måste folkhälsoaspekterna ha en sådan dignitet att vi kan vidmakthålla den goda position som Sverige har. Vi har ju ambitionen att på alla områden försöka begränsa alkoholens skadeverkningar. Därför har jag en helt annan uppfattning än vad Carl Erik Hedlund har.

Jag tror inte att man på det lite viljelösa och slappa sätt som Carl Erik Hedlund förespråkar ska anpassa svensk alkoholbeskattning till situationen i andra EU-länder. Där har vi helt enkelt skilda uppfattningar. Jag tycker att Carl Erik Hedlund borde gå hem till sin kammare och fundera över om det faktiskt inte är viktigare att ta hänsyn till de sociala konsekvenserna och skadorna av alkoholkonsumtionen än att till varje pris försöka anpassa sig till alkoholbeskattningen i andra länder. Vi vet att man i andra länder bevisligen har mycket mer omfattande alkoholskador än vad Sverige har. Dit vill vi helt enkelt inte komma.

Anf. 57 NILS-ERIK SÖDERQVIST (s):

Fru talman! Carl Erik Hedlund är fortfarande fast i att man ska avdramatisera alkoholen, som om det skulle ligga någon säker forskning bakom ett sådant ställningstagande. Det är inte alls på det sättet. Det finns inget som helst belägg för det. Det som vi har diskuterat i den här interpellationsdebatten är att man på svenskt håll har en lång erfarenhet av att sambandet mellan priser och tillgänglighet är det avgörande för konsumtionen. Det finns också en växande insikt ute i Europa om detta. Det skulle verkligen vara välgörande om Hedlund ville ta med sig detta till sin kammare, precis som finansministern alldeles nyss sade.

Jag tycker att den här debatten visar att vi har en finansminister som har en insikt i hälsofrågorna och är medveten om behovet av en alkoholbeskattnings som styrinstrument. Jag finner detta vara oerhört glädjande.

Jag skulle ändå vilja framföra den förhoppningen till finansministern att han tar med sig tanken på att lyfta fram behovet av en ny definition av vad som är eget bruk. Det är lite knepigt att eget bruk i det här sammanhanget anses kunna motsvara ungefär tre gånger den egna konsumtionen av alkohol per år enligt vår svenska statistik.

Sedan är det väl så att vi över huvud taget, både i EU-sammanhang och i de förhandlingar som vi har, måste vara mycket mer medvetna om alkoholkapitalets oerhörda kraft och att man däriifrån på alla sätt försöker att slå spik i den här debatten. Jag tror att vi måste stärka folkrorelserna genom ett ökat stöd, därför att det innebär ett stöd för folkhälsan, för välfärden och för demokratin.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2001/02:75 om människors trygghet

Anf. 58 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta så att rättstryggheten garanteras människor i vårt samhälle.

Interpellationen handlar till stor del om bristen på poliser. För en vecka sedan besvarade jag en interpellation från Christel Anderberg om polisbristen i Dalarna. Då svarade jag bl.a. följande:

Regeringen gör nu den största satsningen på polisen någonsin. Under budgetperioden fram t.o.m. 2004 höjs polisens anslagsram med nästan 2 miljarder kronor utöver pris- och löneomräkningen. Den stora satsningen kommer att ge fler poliser och större resurser för att förebygga och bekämpa brott. Fler specialister ska anställas. Satsningen på att utveckla den lokala polisen, närpolisreformen, ska fullföljas.

Det är glädjande att vi nu bedriver polisutbildning såväl vid Polishögskolan i Solna som i Umeå och Växjö. Enligt Rikspolisstyrelsens bedömning bör resurstillskotten göra det möjligt att utbilda så många poliser att det 2004 finns 17 000 poliser.

Samtidigt som det behövs fler poliser finns det fortfarande utrymme för att använda resurserna mer effektivt. Jag vill i detta sammanhang nämna de nya arbetstidsavtal som har träffats på flertalet polismyndigheter och som ger bättre möjligheter att anpassa arbetstiden efter verksamhetens behov.

Polisresurser kan frigöras genom att polisens arbetsuppgifter renodlas och genom anställning av specialister. Renodlingen kan ske genom att ansvarsfördelningen mellan polisen och andra myndigheter ses över och tydliggörs. Kommunerna bör t.ex. ta ett större ansvar för en del av de servicefunktioner som polisen har i dag. Regeringen tillsatte i december 2000 en utredning med uppdrag att behandla frågan om vissa av de uppgifter som i dag utförs av poliser i stället kan utföras av andra. Den utredningen kommer också att behandla frågan om glesbygdsproblematiken. Den 9 november lämnade utredningen ett delbetänkande. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2002.

Regeringen vidtar således åtgärder för att polisen ska få bättre ekonomi, för att fler poliser ska utbildas och för att polisen ska avlastas uppgifter som inte kräver polisiär kompetens. Tillsammans med de åtgärder Rikspolisstyrelsen vidtar för att resurserna skall utnyttjas mer effektivt kommer åtgärderna att förstärka polisverksamheten. Regeringen har också lovat att efter analys av vidtagna effektiviseringsåtgärder återkomma till riksdagen med de insatser som krävs för att fullfölja regeringens intentioner för utveckling av polisen.

Anf. 59 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack, justitieministern, för svaret, ett svar som jag dock inte alls är nöjd med. Det känns som om man har lagt karbonpapper mellan det här svaret och svaret från en tidigare interpellationsdebatt. I det fallet handlade det väldigt mycket om Borlänge.

Jag tycker att det finns anledning för justitieministern att titta lite närmare på de frågor som jag belyser i min interpellation. Det handlar om tre problem. Det handlar visserligen om Borlänge, och vad jag förstår har man haft en debatt om det tidigare, och därför tänker jag mera inrikta mig på den situation som finns i Gimo i dag. Det handlar också om det busliv som finns på bussarna i vårt län, nämligen Uppsala län.

Jag tycker att justitieministern måste ta till sig det som i dag händer i Gimo. Det är ju så att man där i Gimo har en väldigt stor flyktingförläggning. Jag har tidigare varit i debatt med Maj-Inger Klingvall om den frågan och fick icke något tillfredsställande svar på detta heller.

Problemen kvarstår alltså i Gimo. I en ort som Gimo har man alltså satt en flyktingförläggning som är alldeles för stor i förhållande till det invånarantal som finns där. Jag talade just innan jag gick hit med företrädare för kommunen, nämligen kommunalrådet Bengt Johansson, för att riktigt ha färsk data med mig: Vad händer i Gimo i dag? Man talar i dag i Gimo om två kategorier som gör att människor kan känna sig väldigt otrygga i samhället. Det handlar om flyktingarna, men det handlar också om det som man själv säger ute i Gimo är en svans som kommer därefter, dvs. de kriminella. Det finns alltså rent kriminella element ute i Gimo, som man måste göra någonting åt nu.

Från Centerpartiet tycker vi att det är bra att man satsar på polisen framgent, men det handlar ju om att få fram poliser till 2004. Det ska också komma en utredning som man ska redovisa 2002, och därefter ska det ju ut remisser, så det dröjer länge innan man får se några konkreta verkliga incitament för att det ska bli bättre.

I Gimo säger man t.ex. på bensinstationen OK att man har ett otroligt stort svinn sista kvartalet. ICA-handlaren, den enda stora affären som

finns kvar i Gimo brukssamhälle i dag sedan Konsum har lagt ned, säger också att man överväger om man ska vara kvar. Inbrotten och stölderna hör till vardagen för den affären. Privata människor är mycket oroliga. Man har inbrott i bostäderna mitt på dagen, och det här är alltså den verklighet som man lever i där. Kommunen jobbar väldigt effektivt och försöker på alla möjliga vis att hitta samarbetsmöjligheter med företagare och med befolkningen, men man dristar sig nu till att fråga om man ska säga upp avtalet med Migrationsverket om ingen förbättring sker.

Som justitieministern förstår behövs det åtgärder *nu*, inte framgent, utan just nu, och då undrar jag: Vilket svar kan jag ta med mig till Gimo från justitieministern i dag?

Anf. 60 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vad gäller flyktingförläggningen i Gimo anser jag kanske att det är mer lämpligt att den nya invandrarministern diskuterar den saken. Jag har i varje fall ingen möjlighet att diskutera den saken i dag, och har inte heller någon rätt att lägga mig i var flyktingförläggningarna placeras. Det innebär inte att jag inte är intresserad av Gimo. Det är jag självfallet.

Angående den diskussion om Borlänge som vi hade härom veckan kan jag säga att jag också besökte Borlänge – inte just i anledning av interpellationsdebatten utan för de rapporter som hade kommit från Borlänge tidigare. Det intressanta med Borlänge var, och jag blev oerhört imponerad av, det effektiva arbete som gjordes av kommunen. Man hade en nolltolerans som var beundransvärd och som man borde vara avundsjuk på i andra delar av landet, med sådana krafttag. Tyvärr får det resultatet att brottsligheten statistiskt blir väldigt hög. När det gällde skadegörelse mot stat och kommun låg den 1 500 % högre än i Stockholm. Jag tror att alla kan intyga, även om man inte skulle ha varit i Borlänge och Stockholm, att brottsligheten knappast är 1 500 % högre när det gäller skadegörelse mot stat och kommun i Borlänge än i Stockholm. Det här handlar bl.a. om huruvida man försäkrar i större kommuner eller om man gör det i mindre kommuner.

Det är alltså viktigt att stödja olika orter i Sverige, och jag försöker att i varje fall en gång i veckan resa runt i olika delar av Sverige för att titta på situationen där. Jag reser i morgon t.ex. till Landskrona.

Då får jag komma in på det som jag bör och också ska svara på. Nej, vi ska inte vänta till 2004. Vi ska inte vänta på åtgärder. Vi har inte heller gjort så, därför att det har öppnats en ny polisutbildning redan förra året, och vändningen har redan kommit. Det kom ut flera poliser i juni, det kommer att komma ut ytterligare poliser nu i december, och så kommer det att fortsätta. Det är alltså inte så att vi väntar på en vändning. Vändningen har redan gjorts, och den här satsningen kommer att fortsätta. På onsdag kommer jag att åka till Växjö för att inviga den nya polisutbildning som har startat i Växjö.

Med all respekt för den situation som finns i Gimo är mitt svar vad gäller situationen för flyktingförläggningen osv. att jag inte är rätt man att svara på frågan. Svaret bör i stället vara att satsningen redan påbörjats, och det kommer att komma Gimo liksom alla andra delar av Sverige till godo.

Anf. 61 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Det är bra att justitieministern har varit i Borlänge, jag har också varit där. Jag hoppas också att justitieministern då tog del av personalens problem. T.ex. gällde det att man hade häktat en person – detta hände så att säga på övertid – och då fanns det ingen personal som kunde ta över när man kom till polisstationen, utan två poliser blev låsta vid polisstationen. Det är inte någon tillfredsställande situation som man har i Borlänge.

Det som är problemet är egentligen att det inte har vidtagits förebyggande åtgärder. Man tycker nu i efterhand att det är bra att kommunen har vidtagit åtgärder. Ja, vad ska en kommun göra? Det är självklart att man tar itu med frågorna när det blir problem. Men man skulle önska att de problemen aldrig hade uppstått. Det är likadant i Gimo. Man borde någon gång lära sig att förstå att man i ett samhälle inte kan sätta till ”främmande” verksamheter utan att noga ha sett till hur det ska ske.

Jag hade faktiskt väntat mig att justitieministern skulle säga precis så när det gäller migrationssituationen, att det är invandrarministrerns fråga. Men jag hade önskat att ministern hade sagt: Det här ska vi ta itu med, det här ska jag ta en diskussion om.

Det här handlar om rättstryggheten i det civila samhället i Gimo. När kommer justitieministern att resa till Gimo och verkligen ta till sig dessa frågor? Det här är allvarligt. Jag står inte i talarstolen i min egen sak, utan jag står här efter att ha haft många kontakter och efter krav på oss i Uppsalabänken på att vi nu måste ta itu med de här frågorna. Det går inte längre. Folk är förtvivlade där ute.

Jag upprepar min fråga: Ämnar justitieministern vidta några konkreta åtgärder som löser problemen i Gimo med det snaraste? Jag anser att det behövs punktinsatser – gärna i form av särskilda samverkansprojekt där staten verkligen sätter sig ned och säger: Det här tar vi också vår del av ansvaret i. Återigen: Ämnar justitieministern vidta åtgärder *nu*?

Anf. 62 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Vi ska inte diskutera Borlänge här i dag. Situationen är allvarlig i Borlänge. Det är ingen tvekan om det, det är bara att titta på andra städer närmast runtomkring. En del av det som visas i statistiken bygger på det mycket hårda arbetet från Borlänge kommun. Nog om det.

Som Rigmor Stenmark säkert känner till är jag förhindrad att gå in i detalj och försöka styra eller påverka någonting som sker i Gimo, inte ens fördelningen av poliser till Gimo kan jag påverka. Men det som är regeringens ansvar och som också har gjorts är satsningen på poliser, som har resulterat i att Uppsala redan har fått extra tillskott av RPS som en direkt följd av regeringens satsning. Men längre än så kan och får inte regeringen gå.

Anf. 63 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Justitieministern redovisade själv att han hade varit till Borlänge. Det tycker jag var bra. Men min fråga kvarstår: Kommer justitieministern att resa till Gimo och ta till sig den situation som finns där i dag? Jag vet att Gimo är ett väldigt trevligt samhälle om det får vara ostört. Men som det utvecklas nu börjar det bli olidligt. Det gör att man som justitieminister, som har till uppgift att se över hur tryggheten är i

Sverige, även måste ta sitt ansvar. Jag tror att det är väldigt värdefullt. Det är därför jag vänder mig till justitieministern. Jag tror att det också har ett symbolvärde om justitieministern reser dit, tar en rejäl diskussion med alla berörda för att verkligen på gräsrotsnivå skaffa sig den kunskap som jag tror att justitieministern behöver i sitt jobb framgent.

Jag tycker att det är bra att det kommer till fler poliser. Men i dag räcker det inte ens i Uppsala. Det finns inte i Uppsala län poliser verk-samma dygnet runt i länets alla kommuner. Situationen är allvarlig. När ämnar justitieministern vidta åtgärder så att situationen blir bra?

Anf. 64 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Fru talman! Med risk för att vara tjugig: Åtgärder har vidtagits, och ytterligare åtgärder kommer att vidtas.

Jag glömde att säga i mitt förra inlägg att jag gärna besöker Gimo. Jag har varit i Gimo tidigare. Det är helt riktigt att det är en mycket trev-
lig plats. Jag kommer gärna dit i egenskap av justitieminister. Det får Rigmor Stenmark gärna ta med sig.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter

Skatteutskottets betänkanden 2001/02:SkU1, SkU3–SkU5, SkU8 och SkU9.

Näringsutskottets betänkande 2001/02:NU5

14 § Anmälan och hänvisning av motion till utskott

Anmälades

Motion

2001/02:Sf403 Sjukpenning av Margit Gennser m.fl. (m)

Kammaren biföll talmannens förslag att motionen omedelbart skulle hänvisas till socialförsäkringsutskottet.

15 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

2001/02:KU1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

16 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 23 november

2001/02:274 av *Mona Berglund Nilsson* (s) till socialminister Lars Engqvist

Tandvårdsstödet

2001/02:275 av *Anita Sidén* (m) till socialminister Lars Engqvist

Spridning av hiv och aids

2001/02:276 av *Tuve Skånberg* (kd) till socialminister Lars Engqvist

Självordsprevention

2001/02:277 av *Mikael Odenberg* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Den svarta handeln med hyreskontrakt

2001/02:278 av *Tuve Skånberg* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Polisens fotografering med digitala kameror

2001/02:279 av *Maud Ekendahl* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Munkorg på hundar

2001/02:280 av *Johnny Gylling* (kd) till jordbruksminister Margareta Winberg

Pälsdjursuppfödning

2001/02:281 av *Tuve Skånberg* (kd) till utrikesminister Anna Lindh

Mänskliga rättigheter

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 december.

17 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 26 november

2001/02:222 av *Carl-Axel Johansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm

Arbetsgivaravgifterna för kommun och landsting

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 4 december.

18 § Kammaren åtskildes kl. 12.56.

Prot. 2001/02:34
26 november

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdet början t.o.m. 10 § anf. 43
(delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

PER PERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om frågestund	1
3 § Meddelande om aktuell debatt	1
4 § Svar på interpellation 2001/02:66 om kvinnan i ett globalt perspektiv	1
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	1
Anf. 2 MARGARETA VIKLUND (kd).....	3
Anf. 3 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	4
Anf. 4 MARGARETA VIKLUND (kd).....	4
Anf. 5 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	6
Anf. 6 MARGARETA VIKLUND (kd).....	7
Anf. 7 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	7
5 § Svar på interpellation 2001/02:79 om fängslade i Moldavien.....	8
Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	8
Anf. 9 MARGARETA VIKLUND (kd).....	9
Anf. 10 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	10
Anf. 11 MARGARETA VIKLUND (kd).....	10
Anf. 12 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	11
Anf. 13 MARGARETA VIKLUND (kd).....	11
6 § Svar på interpellation 2001/02:80 om internationella konferenser.....	11
Anf. 14 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	11
Anf. 15 MARGARETA VIKLUND (kd).....	12
Anf. 16 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	13
Anf. 17 MARGARETA VIKLUND (kd).....	14
Anf. 18 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	14
Anf. 19 MARGARETA VIKLUND (kd).....	15
Anf. 20 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	15
7 § Svar på interpellation 2001/02:81 om Turkiet och de mänskliga rättigheterna	16
Anf. 21 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	16
Anf. 22 LARS OHLY (v).....	17
Anf. 23 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	18
Anf. 24 LARS OHLY (v).....	19
Anf. 25 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	20
Anf. 26 LARS OHLY (v).....	20
Anf. 27 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	21
8 § Svar på interpellation 2001/02:82 om USA:s specialdomstolar	21
Anf. 28 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	21
Anf. 29 LARS OHLY (v).....	22
Anf. 30 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	23
Anf. 31 LARS OHLY (v).....	24
Anf. 32 Utrikesminister ANNA LINDH (s).....	24

Anf. 33	LARS OHLY (v)	25
Anf. 34	Utrikesminister ANNA LINDH (s)	26
9 §	Svar på interpellation 2001/02:67 om äldreboende	26
Anf. 35	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	26
Anf. 36	MARGARETA VIKLUND (kd)	28
Anf. 37	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	29
Anf. 38	MARGARETA VIKLUND (kd)	30
Anf. 39	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	31
Anf. 40	MARGARETA VIKLUND (kd)	32
Anf. 41	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	32
10 §	Svar på interpellation 2001/02:68 om de hemlösa	32
Anf. 42	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	32
Anf. 43	MARGARETA VIKLUND (kd)	33
Anf. 44	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	34
Anf. 45	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	35
Anf. 46	MARGARETA VIKLUND (kd)	36
Anf. 47	MARIANNE SAMUELSSON (mp)	37
Anf. 48	Socialminister LARS ENGQVIST (s)	38
Anf. 49	MARGARETA VIKLUND (kd)	38
11 §	Svar på interpellation 2001/02:74 om EU-skatter på alkoholdrycker	39
Anf. 50	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	39
Anf. 51	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	40
Anf. 52	CARL ERIK HEDLUND (m)	40
Anf. 53	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	41
Anf. 54	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	42
Anf. 55	CARL ERIK HEDLUND (m)	43
Anf. 56	Finansminister BOSSE RINGHOLM (s)	44
Anf. 57	NILS-ERIK SÖDERQVIST (s)	45
12 §	Svar på interpellation 2001/02:75 om människors trygghet	45
Anf. 58	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	45
Anf. 59	RIGMOR STENMARK (c)	46
Anf. 60	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	47
Anf. 61	RIGMOR STENMARK (c)	48
Anf. 62	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	48
Anf. 63	RIGMOR STENMARK (c)	48
Anf. 64	Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	49
13 §	Förnyad bordläggning	49
14 §	Anmälan och hänvisning av motion till utskott	49
15 §	Bordläggning	49
16 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	50
17 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	50
18 §	Kammaren åtskildes kl. 12.56	51

